

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SLÆGTSGAARDEN

Nr. 24 . Juni—Juli 1946

Dannevirke! Billedet, vi her viser, er kun et af Beviserne paa Nazisternes Vandalisme, ogsaa den ældgamle Vold skulde anvendes efter deres Behov. Ødelæggelsen blev dog hindret.

Og hvorledes vi Danske end er indstillet, er der næppe Tvivl om, at den Ærefrygt, „Thyras gamle Vold“ indgyder os, er fælles for os alle. Mere end som Fæstning blev den Symbolet for Spærringen mod tysk Sprog og Kulturpaavirkning, den er og bliver Danmarks Kultur-Grænse mod Syd.

Voldens Oprindelse gaar tilbage til Aar 808, hvor Kong Godfred anlagde den første Befæstning, senere udbyggedes den under Gorm-Thyra, og endelig blev den forstærket under Valdemar den Store med en Teglstensmur. Dens ca. 2 Mile lange Udstrækning, og dens endnu bevarede Størrelse, gør den sammen med Trelleborg-anlægget ved Lillebælt og det nys opdagede Anlæg ved Limfjorden til vore mest imponerende Oldtids- og Middelalderminder.

SLÆGTSGAARDEN

Udkommer hveranden Maaned.
Red. af Jørg. Petersen.

Foreningen
til Bevarelse af danske Slægtsgaarde.

„Slægtsgaards-Arkivet“,

Kontor: Købmagergade 67-69, København K.
Kontoret aabent hver Dag Kl. 10 til 1.
Telefon Central 9056.

Alle Breve til Foreningen skal sendes til Kontoret, Artikler og andet til Bladet dog til Formanden, ligesom private Forespørgsler.

LANDSBESTYRELSEN:

Gdr. Jørg. Petersen, Thorsgaard, Gislinge (Formand).

Gdr. Jens Jensen, Sode pr. Hejsager (Næstfmd.).

Sognefoged, Gdr. N. Slemming, Hammelev pr. Grenaa.

Greve F. C. R. Scheel, Ryegaard pr. Kirke Saaby.

Parcl. Niels Larsen, Veddinge pr. Faarevejle.

Sognefoged, Gdr. Hans Pedersen, Holme-gaard, Sanderum.

Gdr. Chr. Lybye, Halborg pr. Skive.

Landstingsm., Ingeniør M. N. Markersen, Rødby.

Gdr. Ths. B. Thomsen, Ulstedlund pr. Ulsted St.

Foreningens juridiske Konsulent: Sagfører, cand. jur. M. Hesselbjerg, Hillerød.
„Slægtsgaards-Arkivet“s Leder, Mag. art. Hans Ellekilde og Arkivar P. K. Hofmansen.

Foreningens Revisor: Statsaut. Revisor Kr. Foged, København.

★ Forenings-

og Lokalmeddelelser

Der indvarsles til

Bestyrelsesmøde

den 27. Juni Kl. 10 paa Kontoret.

DAGSORDEN:

1. Formandens Beretning.
2. Økonomien.
3. Medlemsbladet.
4. Arkivet.
5. Eventuelt.

Jørgen Petersen.

Verset

Jeg har begæret i min Sjæl
en Foraarsfærd at se,
hvor Solen som en Skaber gaar
og ser sin Gerning ske,
hvor Natten, mild og øm,
er som en Moder, der gi'r Bryst,
mens Barnet ler og trygt op ser
i hendes Blik med Lyst.

(Sigurd Swane. Af „Sange i Ørkenen“).

Sommerferie

Grundet paa Ferie er Foreningens Kontor lukket i Dagene 5.-17. August (begge Dage inclusive).

Alle skriftlige Henvendelser, der ikke kan vente, bedes sendt til Formanden.

★

Foreningen til Bevarelse af danske Slægtsgaarde i Viborg Amt ÷ Salling afholdt Generalforsamling paa Afholdshotellet i Viborg Tirsdag den 28. Maj.

Formanden, P. Sørensen, Foulum, aflagde Beretning fra Repræsentantskabsmødet i Aarhus den 4. Maj og for Lokalforeningen siden Starten den 20. Maj 1944, da der ingen Generalforsamling afholdtes i 1945 paa Grund af de vanskelige Lokale- og Trafikforhold.

Formanden oplæste Foreningens Vedtægter og omtalte Foreningens Forhold og Maal. Beretningen godkendtes.

Da der ingen Generalforsamling var i Fjor, afgik de 3 Medlemmer ved Lodtrækning; det blev Jacob Christiansen, Rødding Nyrlyng H., N. P. Nielsen, Borup Skals, for Rinds Herred og S. Sørensen, Foulum pr. Ørum, Sønderlyng H. Alle genvalgte.

Under Eventuelt vedtoges, at al Indvarsling til Møder og Generalforsamling foregaar ved Brevkort.

Efter fælles Kaffe bord aflagdes Besøg paa Landsarkivet, hvor en Arkivar viste rundt og forklarede. Bl. a. fortalte han, at der var 8 km Reoler, saa det var med trætte Ben, men med stor Tilfredshed særlig Damerne, som ogsaa var med, gav Udtryk for deres Glæde over Besøget og den Imødekommenhed fra Arkivpersonalets Side, som vistes os. Efter 1½ Times Ophold paa Arkivet sluttede Formanden med Tak til Personalet paa Arkivet og de fremmødte Medlemmer og Damer.

SLÆGTSGAARDEN

Medlemsblad for Foreningen til Bevarelse af danske Slægtsgaarde

NR. 24

★

JUNI-JULI

★

1946

Foraarstanker . . .

Det kan ikke undgaas, at mange Tanker sniger sig gennem ens Bevidsthed, naar man en af disse blæsende Foraarsdage gaar Marken rundt. Først og fremmest naturligvis gælder disse Afgrøderne, dissers Vækst, Roernes Udtynding og Kløvermarkernes eller Foldenes Græsningsmuligheder, men er alle disse Faktorer end i nogenlunde Orden — rent bortset fra misklædende Tidsler eller Agerkaal —, kommer Beregningerne uvilkaarligt listende som smaa Skyggetrolde ind i Billedet. Hvorledes bliver Priserne paa de forædlede Varer, disse voksende Foderenheder skal omsættes i? Hvor meget kan der blive til eget Brug, naar Staten har faaet sit, og hvad bliver der til syvende og sidst til dig selv, naar alle de mange Led, der er Part-havere i det hele, har faaet, hvad der tilkommer dem, eller hvad — her tænkes paa Skatterne — Samfundet ønsker at tage?

Dette siges ikke for at „jamre“, noget man jo paastaar vi Landmænd er Eksperter i, og mens vi er ved dette, ønsker jeg at sige, hvad en af mine gamle Husbonder sagde en Gang, dette kom paa Tale. „Det er rigtigt, at Bonden aldrig er tilfreds, for den, der er det, er en skidt Landmand, der er nemlig altid noget i Bedriften, der kunde blive bedre“. — Nej, det siges, fordi vi, der valgte den Livsgerning, altid maa arbejde med ukendte Faktorer og derfor aldrig ved os sikre; af denne

Grund er det, alle de smaa Skygger kan komme listende ind i Sindet, selv om alt ser smukt og lovende ud.

Det er derfor heller ikke underligt, at vi med stor Interesse følger de Forhandlinger, der nu finder Sted angaaende vore Udførselspriser, og kun fordi vi dybest set er optimistisk indstillet, jager vi helst Skyggerne væk og nøjes med Glæden over det, vi ser.

Naturligvis er dette ikke Stedet til alm. landbrugsfaglige Betragtninger, dertil har vi saa mange andre udmærkede Fagblade, men alligevel kan vi ikke helt lade være at sende et Par Ønsker med ogsaa gennem vor Forening, og lad da disse kort sammenfattes deri, at vi haaber vore Forhandlere og dem, der forhandles med, maa naa til et Resultat, der ikke alene giver den størst mulige Produktion, men ogsaa et passende Udbytte af denne.

Vi hører ikke til dem, der ved Strejker eller Provokationer søger at tvinge vore Krav igennem, vi ved, at hele Samfundet er en Helhed, der ikke uden at slaa noget i Stykker kan lade Klasseinteresser være enegældende; vi kender vort Ansvar i saa Henseende, men vi vil ogsaa, naar vi harnes over saadanne Forsøg, hævde vor Ret til at kende lidt til de vigtigste Faktorer i vore Regnestykker og være medbestemmende over dissers nogenlunde Størrelse.

Det er vist ikke for meget forlangt?

J. P.

DE GAMLE BONDEMØBLER

Det hænder ikke helt sjældent, naar man spørger om Oplysninger paa et gammelt Møbel af landlig Oprindelse, der indkommer til Museerne, at man hører Vendingen: „Det har altid staaet paa Gaarden, saa langt vi kan huske tilbage“. Eller man hører: „Det stod paa Gaarden, da vi fik den“.

Der er noget kønt i den Tanke, at Gaard og Møbler følges ad gennem Tiden ligesom det tredie Led — eller for at nævne det i den helt rigtige Rækkefølge — det første Led, selve Slægten, følger Gaarden og det, der hører den til i Retning af Møbler, Tekstiler og meget andet.

At Slægten følger Gaarden er jo for Medlemmer af Foreningen til danske Slægtsgaardes Bevarelse selve Kærnen i deres Liv, man kan næsten sige Meningen med Tilværelsen. Hvorvidt man udstrækker Følelsen og Samhørigheden for Slægten og Gaarden til ogsaa at omslutte det gamle Inventar er uden Tvivl meget individuelt. Det afhænger ikke blot af ens egen Fornemmelse for Tingene, men ogsaa Egnen, økonomiske Forhold, det indbyrdes Liv Familierne imellem og den Paavirkning, de møder udefra.

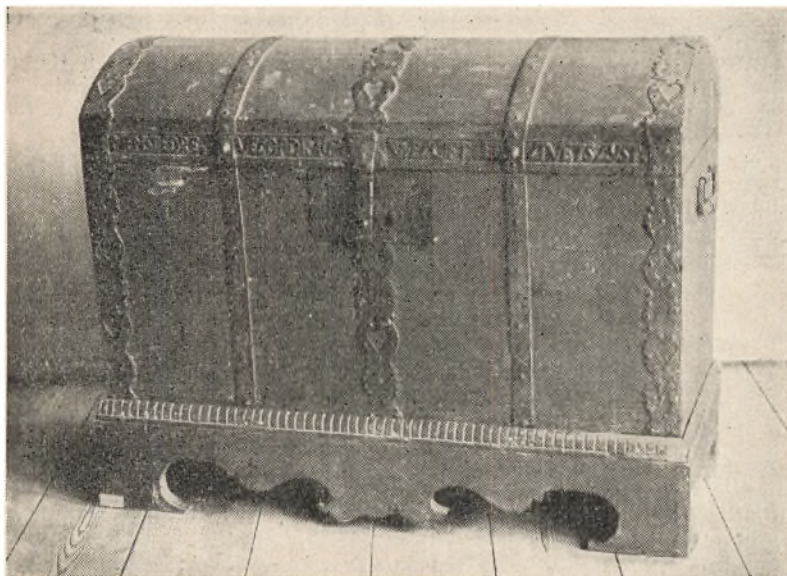
Bevarelsen af gammelt Løsøre er i sig selv en vanskelig Ting, men ingenlunde uløselig. Det første Skridt er, at man i det hele taget kommer i Tanker om, at man er i Besiddelse af det. For det er ikke helt grebet ud af Luften, naar man paa-staar, at der paa de fleste ældre Gaarde staaet et eller flere gamle Møbler. De fleste Steder staaer de næppe saadan, at man glæder sig over dem hver Dag — tværtimod. Inde over Lofterne, puttende sig mellem udrangerede Ting, finder man de gamle Standkister, Dragkister og Skabe. I Madkælderen eller Bryggeret kan man ogsaa være heldig at finde et gammelt Bord og Stol, men nogen Hædersplads kan man ikke paa-staa, at ret mange giver de jævne, enkle Møbler.

Naar man hele sit Liv har vænnet sig til at betragte disse Ting som hørende til Skramlet, er det vel nok vanskeligt at tænke sig dem som „hørende til Familien“. Og dog er det et Faktum, at disse gamle Møbler, Gaarden og Slægten er et Trekløver, som burde bære hverandre oppe, idet de i sig bærer Minder, der styrker Slægtsfølelsen nu og fremefter.

At granske i sin Slægts Historie er noget, som fængsler de fleste Mennesker, og man ser Gang paa Gang, at en interesseret Mands Undersøgelse giver sig Udslag i en Stamtavle eller Slægtsbog. Haand i Haand med Menneskene, der har færdes i en Gaard, følger man Gaardens Historie gennem Skøder, Tinglysninger, Skifter m. m. Men skønt man i Skifterne ikke sjældent finder en Beskrivelse af Løsøre — mere eller mindre detailleret, tit mindre —, er det, som om det ikke interesserer ret mange. Og er det ikke forkert? For er det ikke netop de Ting, som Menneskene er omgivet af, der fortæller om deres Liv og Virke og bibringer os en Fornemmelse af dem selv.

De Møbler, der nu staaer støvede, skrammede og hinkende paa for faa Ben rundt paa Lofter eller Udbygninger, er Efterladenskaber fra Bedste- og Oldeforældre eller endnu ældre Generationer — Mennesker, hvis Data man husker, og hvis Gerninger man undertiden endnu omtaler med en vis Stolthed —, men deres Kister og Borde, som har hørt til deres daglige Liv, staaer i Skammekrogen.

Man vil maaske indvende, at saadan noget gammelt, faldefærdigt Skrammel kan man ikke have i sin Stadsstue. Er det meget medtaget, kan man selvfølgelig ikke have det inde omkring i den Tilstand, men det var da i alle Tilfælde nok et Forsøg værd at faa Tingene frem og skyllet dem rene paa Gaardspladsen. For er Møbler ikke finerede, pole-

Standkiste i landlig Barok, indvendig dat. 1774, hvilket viser, at Stiltraditionerne paa Landet holdt sig længe efter deres egentlige Ophør. (Barokens Tid regnes sædvanligvis fra ca. 1630 til op mod 1700). Fra Fjends Herred. Tilh. Købstadsmuseet »Den gamle By«.

rede eller Malingen sidder i Skaller, skader rent, koldt Vand i al Fald ikke.

Imidlertid er det en farlig Sag at vække Opdagelsestrangen hos Menneskene. Vi har alle en Rem af Huden, og vi elsker at gaa paa Opdagelse. Oldtidsfund paa Markerne viste især tidligere Lysten til at operere paa egen Haand, hvorved alt for store Mængder af Fund i høj Grad mistede deres væsentligste Betydning for Videnskaben. Stadig Appellation til alle om Anmeldelse af Fund og om at lade disse være urørte i videst mulig Grad har ændret dette Forhold paa en saadan Maade, at man endog har Indtrykket af meget stor Forstaaelse fra Ejendomsbesiddernes Side.

Men naar det gælder Møblerne, er man endnu paa Begyndelsesstadiet. Ude paa Gaardene har man ikke rigtig faaet Øjnene op for de gamle Møblers Skønhed. I Byerne derimod er det højeste Mode — mere Mode end egentlig Sans for det — at have „antikke Møbler“, som det kaldes, og det er saaledes ogsaa her, at de fleste gamle Møbler faar deres Banesaar, der i Forhold nedsætter deres Værdi lige saa meget, som de af ukyndige forstyrrede Fund af Oldtidssager.

Den Patina, som de mange Aar har givet et Møbels Overflade (naar der ikke ligefrem er Tale om Overmaling i ny Tid) er ganske nøje forbundet til Møblet selv og dets Form, hvorfor det er indlysende, at den meget brugte „Afremsning“ med ætsende Midler, saa „Træet staar i sin naturlige Farve“, forringer et Møbel betydeligt. For de umalede Møbler — for det meste Eg og Mahogni — er Overfladen lige saa værdifuld. Intet er saa skæmmende for et gammelt Mahognimøbel f. Eks., naar det staar og skinner, flunkende og nypoleret — Overfladen og Formen harmonerer ikke mere med hinanden, og en stor Del af den kulturhistoriske Værdi er gaaet tabt.

Som allerede nævnt kan man ikke have alt for ramponerede og faldefærdige Ting i sine Stuer, saa en vis Form for Istandsættelse kan være nødvendig, men den maa gøres med den største Forstaaelse.

Grundet paa utallige Misgreb paa vort gamle Kirkeinventar og Kirkebygningerne i det hele taget er der for en Del Aar siden kommet en Lov, der forbyder Menighedsraad og Præster m. fl. at foretage sig noget med Kirkebygningerne og dets gamle Inventar uden Kirkeministeriets og derigennem ogsaa Nationalmuseets forudgaaende Kendelse.

En saadan Lov vilde vel aldrig kunne føres igennem over for gammelt, landligt Inventar i Privateje, skønt den i mange Tilfælde kunde have reddet et godt Stykke fra en saa haardhændet Behandling, at det fra „at være“ er gaaet over til at blive noget, som man blot kan konstatere „har været“.

Der er al mulig god Grund til at formode, at Slægtsgaardsforeningens Medlemmer har mere Fornemmelse for det gamle Løsøre end saa mange andre. Derfor maa det haabes, at et Par Raad i Tilslutning til Museumsforstander Albert Thomsens Artikel maa vinde Forstaaelse og Eftertanke.

Som tidligere nævnt — begynd aldrig selv at op-

træde som Konservator. Er et Møbel f. Eks. ege-træsmalet i nyere Tid, bør man alligevel ikke afrense det. Der kan være adskillige gamle Farvelag under, som kun en Fagmand kan afdække. Paa de inderste Farvelag findes ikke sjældent Initialer og Aarstal, der kan give værdifulde Oplysninger om Ejerne, disse Indskrifter kan let gaa tabt ved ukyndig Indgriben.

Er gamle Farver synlige, men sidder i Skaller, bør Møbler behandles meget skaansomt. En Konservator kan fæstne de løse Skaller, men ikke en Hoben Støv.

Et Møbel bør aldrig overmales og senere patienteres for at virke gammelt. En forsigtig Udpletning kan kun gøres forsvarligt af en Fagmand. Man er mere og mere naaet frem til det Standpunkt, at jo mindre man restaurerer, desto bedre.

Man gaar sjældent forkert ved at henvende sig til et nærliggende Museum om et Raad ved en skønsom Istandsættelse af et gammelt Møbel. Og Museerne er ogsaa selv interesserede i at se, hvad der endnu findes rundt omkring, uden at det paa nogen Maade vil presse Folk til at afgive deres Ting til dem. Saa længe der er nogen i en Slægt, som vil bevare og værne de gamle Ting, er deres rette Plads hos Slægten. Men er der ingen, som mere bryder sig om dem eller har Plads til dem — eller de staar og forfalder for en skønne Dag at havne under Gruekedlen —, da maa man haabe, at Tingene maa blive overgivet — enten som Gave eller ved Salg — til et Museum, fremfor at en Opkøber faar Lov at drage af med dem. Med Opkøberen forsvinder de bort fra Slægtens Øjne for bestandig og kommer sandsynligvis ud for yoldsomme „Forbedringer“, medens man paa Museerne noterer sig Møblets Historie og Hjemsted i Protokol og Kartotek samt bevarer selve Genstanden, saa den i Forening med Optegnelserne udgør et Stykke Kunsthistorie for Efterverdenen.

Dette kunde let se ud som en Propaganda for Museerne. Det var ikke egentlig Meningen, men paa den anden Side er det et Afsnit, som man daarligt kan undlade, naar man selv er knyttet til et Museum og glæder sig over hver god Ting, der indkommer — ikke mindst, naar den har sin „Stamtavle“ i sin Orden.

Er man imidlertid end glad for det, der indkommer til Museerne, glædes man dog ligefuldt ved at se de gamle Ting blive behandlet med Kærlighed og Veneration i den Slægts Hjem, hvor de gennem hundrede Aar og tit meget mere har hørt hjemme. Ingen Steder egner dog gamle Møbler sig bedre til at være end paa Gaardene med de langt bedre Pladsforhold end i Byerne. Og har man end kun faa af de gamle Møbler tilbage, kan de udmærket staa sammen med nye, enkle Møbler, naar Sansen for en smuk og værdig Sammenstilling er til Stede.

I en senere Artikel vil Erna Lorenzen gaa nærmere ind paa de enkelte Møbelyper og deres Fremkomst med en vis Parallellisering til de ikke landlige Møbler.

Hvor Slægtsfølelsen raader

Der er lunt, hvor der er Læ, selv om det endnu er for tidligt at tale om rigtigt Foraar, naar der ligger smaa, skidne Rester af Sne, hvor et Bakke- drag har værnet det mod Sol og Regn. Men hvad sagde ikke Kaj Munk: „Foraaret saa sagte kommer . . . . men det kommer!“ Forvisningen om at Foraaret kommer, gør disse Dage til noget særligt. De er fyldte med Forventningens Sødme, den Forventning, der i sig selv er noget stort og skønt, og som fylder os alle hver eneste Vaar.

Jeg har været en Tur langs Skovdiget ned mod Mosen, og her traf jeg Ole Husmand, der har et Sted paa 15 Tdr. Land. De 7½ Tdr. Land er jævn god Agerjord, mens Resten er Sandjord, sure Jorder, Grøfter og lignende. Men paa de faa Tønder Land er Ole Konge. Han kender hver Fure og holder paa sin stille Maade af enhver Grøft. Her har han som lille Purk stolpret afsted ved sin Fars Side, og her har han levet næsten hele sit Liv, med Undtagelse af den Vinter, han var paa Højskole og den Tid, han var Soldat i København.

Ole holder af sin Ejendom som faa. Den har været i Slægtens Eje i umindelige Tider, hvor længe ved Ole ikke, men han ved, at hans Forfædre har været Fæstemænd under Grevskabet, saa langt tilbage noget Papir og skriftlig Efterretning rækker.

— Du skal se, det er nok ikke helt galt, naar jeg somme Tider siger, at den Ejendom havde vi, da Lejrekongerne regerede, siger Ole med et Smil. Derfor kan jeg heller ikke rigtig lide, at man har kaldt Foreningen af Ejere af Slægtsejendomme for Slægtsgaardsforeningen, for der er nok, naar alt kommer til alt, lige saa mange Husmandssteder som Gaarde, der har været i de samme Slægters Eje gennem lige saa mange Slægtled.

Tid efter anden har der jo baade paa smaa og store Ejendomme været svært at bevare dem for Slægten. Min Bedstefar talte ofte om de svære Tider for godt Hundrede Aar siden, og selv har jeg jo oplevet 30'erne, da man sandelig ogsaa skulde holde Tungen lige i Munden, hvis man ikke vilde ryge af Pinden. Der maatte arbejdes og spares, og saa kneb det endda.

Jeg har gennem alle Aarene ført omhyggeligt Regnskab, og det er temmelig interessant at kigge paa Tallene, de viser et og andet, nu skal du bare se.

Ole trækker sin Lommebog op og viser mig Resultaterne af hans Landbrug siden 1928. I 1928 havde han et Udbytte paa 1541 Kr., i 1929 1357 Kr., i 1930 var det 2216 Kr., i 1931 gik det ned paa 1052 Kr., men i 1932 var det endnu værre, idet det da kun var 593 Kr., i 1933 var det 750 Kr. Saa steg det i 1934 til 1009 Kr., men faldt igen i 1935 til 964 Kr. I 1936 røg det pludselig op paa 1938, og saa gik det jævnt fremad til 2107 Kr. i 1937 og var 2104 Kr. i 1938 og 1988 Kr. i 1939. Saa kom de unormale Krigsaar; 1940 steg det til 3701 Kr. og i 1941 endda til 4425 Kr., men det kunde ikke holde, saa i 1942 gik det ned til 3697 Kr. og i 1944 til 3327 Kr., hvorefter det i 1945 atter steg til 4239 Kr.

Det er altsaa alt, hvad jeg har haft at leve for i disse Aar, sagde Ole Husmand og lukkede Bogen med et Smeld. Det kan vel ikke siges at være en for stor Arbejdsfortjeneste til mig selv samt min Kone og mine Børn, der alle efter Evne har arbejdet med. Ikke engang det bedste Aar synes jeg har givet nogen overvældende Fortjeneste, vel?

— Nej, svarede jeg, men du har vel glemt at tage „Produkter udtaget af egen Bedrift til Husholdningen med i Betragtning ved Udregningen, Ole? Det er der jo mange, der siger Landmændene gør!

— Jeg har medregnet hver eneste Stump, hver Tønde Kartofler, Grisen og Kyllingerne, vi slagter, osv. og beregnet det altsammen til almindelige Salgspriser. Naar jeg nu ser paa de Tal fra 1932 og 1933, saa kan du vel nok forstaa, at jeg rent ud sagt er bange for Fremtiden. Jeg vil meget nødtigt opleve saadanne Aar een Gang til, og jeg frygter for, at mange af de gamle Slægtsejendomme glider over paa fremmede Hænder, hvis det skulde ske.

Det er slet ikke, fordi jeg er bange for Arbejde og Sparsommelighed. Det er to Ting, jeg har kendt fra jeg ikke var større end Tobak for en Skilling, men det er Slægternes Fremtid, jeg frygter for. Og nu kan du godt sige, at jeg er gammeldags eller hvad du nu kan finde paa, men de stedfaste Slægter paa en Egn er en stor Værdi baade for et Sogn og for Samfundet som Helhed.

Kender du det lille sønderjyske Vers:

Fædrenejord med din dybe Muld,
ingen dig svige maa for Guld,
ej skal du blive et Bytte, et Rov,
skal ikke pløjes af fremmed Plov,
skærmes du skal, er Lykken dig huld,
af Slægternes Kuld!

Se, dette Vers indeholder i Virkeligheden alt, hvad jeg føler, og derfor holder jeg saa meget af det. Hvis man for Penge svigter sine Fædres Jord, bliver man et ringe og fattigt Menneske, og man vil snart opdage, at der klæber Forbandelse ved saadanne Penge — det er der mange, der kan tale med om af personlig Erfaring, men saa er det jo for sent.

— Du og din Familie har i Virkeligheden et haardt Slid paa dine 15 Tdr. Land, Ole, og du har jo lige vist mig, at det ikke er saa grumme meget, I faar for det. Har du aldrig tænkt paa, at du uden saa meget Slæb kunde tjene mere i Byen, f. Eks. som Arbejdsmand paa et Pakhus, paa Slagteriet, i et Frølager eller et lignende Sted?

— Jo, det har jeg været klar over i mange Aar, men ved du, hvad Jeppe Aakjær siger? „Her har jeg min Lykke, her har jeg mit Hjem, her har jeg mit Kald og min Kvinde!“ Ja, mere er der ikke at sige om den Ting. Jeg under af Hjertet Folk i Byerne det lettere Arbejde og den større Løn, men kan jeg bevare mit Hjem og min Jord for mine Børn, saa er jeg tilfreds — og saa har jeg trods alt faaet den største Løn!

Jens A.

Denne Artikel her paa Grund af Pladmangel maattet vente til dette Nummer.

Den gamle SLÆGTSGAARD

Aah, nej se, de første Roser er allerede i Knop. Karen tager Havegangen i lette Dansetrin. Nu er det snart Sommer — rigtig Sommer. Er de noget i Verden saa herligt! Solskin — grønne Marker, Køer paa Græs og smaa kejtede Lam, der slet ikke kan faa de lange Ben til at lystre. Men det allerdejlige ligger bagved og lyser som en straalende Sol over det altsammen: Snart er det Karens Fødselsdag — ja og Bryllupsdag. Tænk, om bare 3 Maaneder er hun Herberts Kone. Gift med den eleganteste Mand, hun har set, er det ikke, som om selve Lykken smiler! Karen er jublende lykkelig. Som en Stormvind er det kommet altsammen — for et Aar siden anede hun ikke, hvem Herbert var, og nu er han simpelt hen alt for hende. Far havde ganske vist været meget skeptisk; det havde været endog meget svært at faa hans Samtykke til det hurtige Giftermaal. Men naar Herbert kunde overtage sin Onkels Vin- og Cigarforretning derinde i Byen allerede til August, hvad var der da saa noget at vente efter? Naa, Karen vidste nu godt, hvad der var i Vejen, det var jo det, at Herbert ikke var Landmand. Nu vilde „Højgaard“ gaa ud af Slægtens Eje; den Gaard, der gennem Generationer var deres.

Det var det, der pinte Far saa usigeligt. Men tvinge hende til at gifte sig med en Landmand, det vidste Karen godt, han aldrig vilde. Det var een Gang sket, at en ung Pige fra „Højgaard“ havde givet Afkald paa sin Elskede for at bevare Slægtsgaarden. Det var Fars egen Mor. Aldrig havde man set hende glad, køligt og uinteresseret havde hun behandlet baade Mand og Gaard. Da var der ingen Solskin paa „Højgaard“. Som en mørk Sky havde Forholdet mellem Ægtefællerne ligget over deres eneste Søns Liv. Karens Far, Jens Bach, havde forlængst lovet sig selv, at den Skæbne skulde aldrig blive hans Datters, saa maatte det gaa med Gaarden, som det kunde. Dog kunde de da gerne vente lidt med det Bryllup, man kendte ham jo næsten ikke. Det eneste Holddepunkt var for Resten, at han 1. November var tiltraadt Pladsen som Ekspedient hos Cigarhandler Madsen, og iøvrigt var med alle vegne, hvor der var Bal og Fest. — Næh, Jens Bach var skeptisk endnu. Men hvad, naar nu Karen endelig vilde giftes, saa var hun vel ogsaa gammel nok til selv at vælge sig en Mand. Alligevel — Tanken om „Højgaard“ sved i hans Sind. Her havde nu hans Slægt levet i over hundrede Aar og værnet og forbedret den gamle Gaard. Nu var det alt-saa snart forbi med at sige „Bach paa Højgaard“. Ak — ja! Havde det endda saa været Forkarlen, Hans Jensen, som Karen havde moret sig lidt med sidste Sommer. Ærlig talt var Jens Bach nu ikke rigtig vel til Mode, naar han tænkte tilbage paa den Sommer; man skal nu ikke blande sig i de unges Hjerteanliggender. Men lige forære „Højgaard“ væk til en ganske ubemidlet Mand, det havde ærgret ham, og saa var det, han søgte at forhindre det,

han saa var i Anmarch. Karen havde faaet en Maanedes Sommerferie og var taget ind til Byen hos sin Morbror. Der havde hun saa lært Herbert Strøm at kende. Maaske angrede Jens Bach nu den lille Manøvre, han havde foretaget. Naa, men Karen straalende jo som en Sol, det var jo dog, naar alt kom til alt, det vigtigste. Hans var fæstet til November, men Jens Bach vidste godt, at længere blev han heller ikke. Det var jo ikke saa morsomt at se sin Kæreste blive en andens, og Hans var en Mand med Æresfølelse, det havde Jens Bach lært i det forløbne Aar. Ja, ærlig talt var han nær ved at ønske, at det kunde blive Hans i Stedet for den forfinede Ekspedient. Bare der var en Mand bag den flotte Facade. Karen maatte vel vide, hvad hun gjorde, hun blev jo da ikke 18, men 25 Aar. — Det var da for Resten mærkeligt med de Smerter i Siden, nu var de der igen. Jens Bach sætter sig træt paa en Stol og lader Tankerne hvile. —

Der gik kun faa Dage, saa maatte Jens Bach give op og søge Lægehjælp. „Lungebetændelse, absolut ingen Fare“, siger den gamle Dr. Møller, men selv føler Jens Bach noget andet. Som Dagene gaar, svinder hans Kræfter, men samtidig øges hans Bekymringer. Hvad skal der blive af „Højgaard“, og hvem skal nu hjælpe og værne hende, hans trofaste lille Kone, der, blind som hun er, næsten er hjælpeløs uden ham? Karen maa love at blive ved med at være det for sin Mor, hun er nu, hjælpe hende med alt — Karen maa — Tankerne bliver mange; hvad der i Grunden bliver tænkt bag den feberhede Pande, ved ingen. Men da Karen den Aften gaar i Seng, er der ingen Rosenknopper at glædes over — ingen Lykkesol, der skinner. Men et Ord er et Ord, og Karen skal vide at holde sit Løfte, det sidste Løfte hun gav sin Far. — Vente et helt Aar med at gifte sig, blive hos Mor paa „Højgaard“ et Aar. Bare eet Aar, havde Far sagt. — Aah, hvorfor dog! „Kan du ikke vente et Aar for din Mors Skyld — og for min? Karen, det bliver det sidste, jeg beder dig om!“ Og med et tungt Hjerte gav da Karen sin døende Far det Løfte, han bad om.

En varm Majdag blev Jens Bach stedt til Hvile.

Det gamle Flag vajer tungt, og tunge og triste er Karens Tanker, da hun gaar bag Kisten med sin blinde Mor under Armen.

Vente et helt Aar — hvad vilde Herbert sige, naar de nu i Aften fik talt rigtig sammen. Folk trykker deltagende Karens Haand, men hun ser dem kun som gennem Taage.

„Lille Karen, som jeg længes efter at føre dig ud af alt dette her. Tænk: Om bare 3 Maaneder er det hele forbi, saa er du Fru Strøm, og saa er der bare du og jeg“. „Herbert, der er noget, jeg maa sige dig“. Stødvis og grædende kommer det hele frem. Løftet til den døende Fader, det Løfte, der skal holdes, hvad det end skal koste. „Jamen Karen, er et Løfte til en død da mere for dig end et

Løfte til en levende?" „Ja“, svarede Karen tungt. „Ja saa“. Herbert er underlig tavs. Karen studser, naturligvis er det kedeligt, men det er da ikke en Opsigelse. „Skal „Højgaard“ ikke sælges alligevel, saa kan det da lige saa godt blive nu. Der maa jo være een eller anden Stiftelse, din Mor kan komme ind i“. „Højgaard“ skal ikke sælges endnu“, udbryder Karen heftigt, „og Mor skal aldrig, saa længe jeg kan røre en Finger, ind i en Stiftelse“. „Er det da Mening, at du skal — ja undskyld — trække rundt med hende Resten af din Levetid? Skal du være Sygeplejerske?“ „Er der nogen nærmere til det? Nu har Mor værnet om mig, mens jeg var lille, nu er det min Tur til at værne om Mor, og jeg skal vide at gøre det!“ „Ja saa, jeg forstaar, at jeg er Nr. 2, men den Sag kan klares endnu; Karen — du maa selv vælge: „Højgaard“ eller mig“. „Jeg har kun eet Svar: Jeg kender min Pligt og har i Sinde at holde mine Løfter“. „Ja, saa er der ikke mere at tale om, Farvel Karen!“

Døren smækkede i — men Karen sad ubevægelig som en Støtte. Saadan var han altsaa. — Aah, at Mennesker kan være saa falske! — —

„Karen, vil du hjælpe mig i Seng nu?“ „Ja, lille Mor, du kan tro, jeg vil!“ — —

Sommeren kom trods alt. De smaa Lam stolpede af Sted. Kalvene bittede, og Fuglene sang — men Karen sang ikke. Herbert var rejst. Karen havde hørt, at han var i Færd med at blive forlovet med Købmand Bergs Birthe. — Det var hende saa uendelig ligegyldigt altsammen. Tavs og uden et Smil passede hun sit Arbejde ude og inde.

Saa oprandt da den Dag, der skulde have været den lykkeligste i hendes Liv, den Dag, der var set hen til med saa stor Forventning.

Fødselsdagen — Bryllupsdagen! Karen ønskede ingen Gæster at se paa „Højgaard“; som en ganske almindelig Dag skulde den være, glædesløs som alle de andre. Og dog mærkede hun allerede fra Morgenstunden den Varme og Medfølelse, der mødte hende, hun følte det i Jens Røgters korte „Til Lykke, lille Karen!“ Hun mærkede det i det faste Haandtryk, Hans gav hende. Ja, egentlig bruger de slet ikke her paa „Højgaard“ at give Haand for at ønske til Lykke. Men Karen føler godt, hvad Hans har villet give Udtryk for med sit ærlige Haandslag. Alle sammen er de saa venlige. Og dem vilde jeg i Dag have vendt Ryggen — forlade „Højgaard“ for aldrig at virke her mere. Har jeg i Grunden fortjent deres Venlighed? tænkte Karen bittert. Døren aabnes stille. Naa, det er Hans: „Karen, har du læst Avisen?“ „Avisen, næh, det tror jeg ikke — er der noget særligt?“ „Ja, se lige her“. Det staar paa Forsiden med fede Typer: „Billbølle paakører en 10 Aars Pige og flygter!“ Karen læser Notitsen igennem. „Der er jo ingen Navne, er det nogen, jeg kender?“ „Ja, det er Herbert Strøm, han blev anholdt i Aftes“. „Ha, ha“, ler Karen. „Naa Herbert Strøm fejrer sin Bryllupsdag i Arresten, det er da godt, jeg ikke er hans Partnerske, saa havde jeg vel siddet der ogsaa!“ Hans staar ganske forbløffet. „Ler du af det, Karen?“ Jeg vilde endda selv fortælle dig det, for at — „Naa, skaansomt underrette mig. Ja, Tak for din gode Mening, Hans.

Næh du, der var nok mere end een Blind her paa Gaarden, men nu er jeg mig selv igen, det kan du stole paa!“ „Jamen jeg troede — jeg mener, du var jo saa bedrøvet“, stammede Hans. „Ja vist er jeg bedrøvet, jeg savner Far saa usigeligt“. „Naa saadan“, svarede Hans, „ja det ændrer Sagen!“ Og Karen mærkede snart, „at Sagen var ændret“, nu var Hans igen den ridderlige Kavaller, hun kendte fra sidste Sommer, saa tydeligt lod han Karen føle, at hans Kærlighed ikke var død, og hans Forsøg paa at sprede hendes mørke Tanker lykkedes fuldtud.

Sommeren svandt med Arbejde og Skæmt, og en skønne Dag opdagede Karen, at det snart var November. Det strejfede hendes Tanker, at Far havde sagt, at Hans vilde rejse til November, men hun skubbede Tanken bort, indtil hun en Dag læste i Avisen, at Hans søgte en Bestyrerplads. Alt Blodet veg fra hendes Ansigt. Hans vilde rejse, men hvorfor dog. „Jeg ser, du søger Plads, Hans, er du ikke tilfreds her?“ spurgte hun. „Nej, svarer Hans ganske uventet. „Jamen du kan jo blive Bestyrer her ogsaa“, indvendte Karen. „Jeg vil ikke være Bestyrer paa „Højgaard“, svarer Hans kort. Karen kæmper forgæves med Graaden, Taarerne begynder at løbe ned ad Kinderne. „Jamen Karen, græder du — kæreste lille Karen. Jeg vil ikke være Bestyrer, der er en anden Plads, jeg hellere vil have!“ Da gaar Sandheden pludselig op for Karen. „Nej, du kan stole paa, lille Hans, du faar mig ikke til at fri, det maa du selv gøre, men til Gengæld vil jeg love at sige Ja!“ —

Det er en varm Sommerdag et Par Aar efter. Der har været Barsedaa i den gamle Kirke. Den unge Moders Stemme skælvede af Bevægelse, da hun for første Gang nævnte sin lille Søns Navn: Jens Bach Jensen. Se, nu træder de ud af Kirken, saa smuk hun er i sin hvide Brudekjole. Varsomt lægger hun sin lille Dreng i Vognen og kører med ham hen til en blomstersmykket Grav. Dybt bevæget siger hun sagte: „Tak, lille Far!“ Og kunde Jens Bach i dette Øjeblik have set, hvor godt hans sidste Regnestykke her i Verden kom til at stemme, saa vilde han have smilet i sin Grav.

Men mens Lærkerne sang over grønne Marker den samme jublende Melodi, som havde lydt over svundne Tiders Generationer, gik de ind paa „Højgaard“ med deres lille Søn — det nyeste Led i den Kæde af stoute Bønder, der gennem mere end hundrede Aar havde værnet om Slægtens gamle Gaard.

Johanne Mogensen.

Danebod Højskole - Fynshav (Als)

3 og 4 Mdr.s Sommerskole fra 3. Maj
5 Mdr.s Vinterskole fra 3. November.
Skoleplan sendes.

Frede Terkelsen.

Fra Redaktør Chr. Damm har vi modtaget følgende:

Bemærkninger til Repræsentantskabsmødet

I Henhold til Presseloven beder jeg „Slægtsgaarden“ optage følgende Berigtigelse: Den Fremgangsmaade, som anvendtes imod mig, og som Bestyrelsens Flertal rimeligvis ikke kender, er ikke noget, som er opstaaet efter Kapitulationen, men den begyndte, mens jeg endnu laa paa Sygehuset. Maa den, hvorpaa dette skete, er af en saadan Art, at der maa en Undersøgelse til for at faa Sagerne bragt paa sin rette Plads. Jeg har foreslaaet dette Gang paa Gang, og jeg foreslaar det her igen: Nedsæt et Udvalg paa 5 Mand, 2 Mand valgt af Bestyrelsen, 2 Mand af mig, og disse 4 vælger en uholdt Jurist til Opmand. Først saa faar man Kendsgemningerne frem. Det er maaske omstændeligt, men det er nødvendigt. Overfor mig burde Bestyrelsen have ordnet det saaledes, at den straks efter Attentatet sørgede for, at Arbejdet saa vidt gørligt fortsattes i den Form, som jeg havde ført det i, og at man afgjort ikke forandrede noget i min Stilling. Og saa snart Kapitulationen var sket, skulde jeg selvfølgelig nøjagtigt have begyndt i samme Stilling og under samme Forhold, som da Attentatet skete. Det vilde have været en ganske selvfølgelig dansk Handling. Var der begaaet Fejl fra min Side, burde Bestyrelsen og jeg have taget Stilling til disse. Dette skete ikke, men man ansatte tværtimod Folk, som ikke havde fjerneste Kendskab til Arbejdet, og i Strid med Vedtægterne forandredes Arkivets Forhold til Foreningen. Og naar Formanden siger, at jeg har faaet 18-19,000 Kr. siden Attentatet, passer dette ikke. Og der er ogsaa mange andre Paastande, som ikke passer. Nej, nedsæt Udvalget og faa en tilbundsaaende Undersøgelse.

Med Hensyn til Jens Jensens Bemærkning: „Damm laa paa Rigshospitalet med en tysk Kugle i Kroppen. Af hvilken Grund er endnu ikke opklaret. Maaske var det en Misforstaaelse“ — vil jeg gerne omtale, at Sagen blev omtalt i Nürnberg den 5. Februar i Aar af den franske Anklager, og der blev her officielt meddelt, at den var fuldt opklaret. Jeg var nemlig den første Mand, der i Danmark skulde skydes iflg. Hitlers Ordre om at dræbe Modstandere uden forudgaaende Dom. Og jeg skulde skydes for Deltagelse i Modstandsbevægelsen. De tyske Tilstaaelser foreligger, og de 4 Tyskere, som deltog i Attentatet, er arresterede. Det var de samme, som et Par Dage senere dræbte Kaj Munk. Iøvrigt kan jeg fortælle, at mit Modstandsarbejde imod Tyskerne tidligere har bragt mig ud for Attentater. Der blev skudt paa mig i Mellemslesvig i 1919, og Dagen efter Afstemningen i 2. Zone af søgte franske Alpejægere Værftsarealet i Flensborg og de engelske Marinere Havnen i Flensborg, fordi jeg var forsvundet, og man vidste, at jeg om Natten var blevet overfaldet af Tyskere. Og under den overstaaede Krig begyndte jeg den 11.-4.-1940 den aktive Modstand med et Brev til Christmas Møller, og to Gange — ved to Sabotagehandlinger — er der blevet skudt paa mig. Men iøvrigt er det jo ret

lige gyldigt, om jeg blev skudt af en Fejltagelse eller ej. Det var under alle Omstændigheder tysk Forfølgelse — og det skulde have faaet Bestyrelsen til at handle som tidligere nævnt.

Med Hensyn til Sydslesvig, har jeg meddelt Jens Jensen, at Foreningen ikke kan tage Æren af at optage det. Det optog jeg nemlig paa samme Tid, nemlig omved 1925, da jeg begyndte i Nordslesvig. I Sydslesvig arbejdede jeg sammen med P. Lassen i Strukstrup, og jeg har gennemstrejft Sydslesvig mange Gange, bl. a. med Thorkild Gravlund.

Selve Slægtsgaardsarbejdet optog jeg i Sønderjylland paa et Tidspunkt, da de økonomiske Vanskeligheder satte mange gamle Slægter fra deres Gaarde, og da Vogelgesang begyndte Opkøbet af dansk Jord. Det var for at styrke Bønderne i Kampen for deres Jord, for at styrke den jordbundne Danskhed. Og da jeg i 1940 førte Arbejdet frem over hele Landet gennem „Ill. Familie Journal“, var det af samme Grund: gennem Beviser vilde jeg vise den danske Befolkning, hvor jordbundet den er, hvor stærkt vi er i Slægt med hinanden, for derigennem at styrke den danske Modstand mod Tyskerne. Det lykkedes. Jeg er glad for det — og Takken har jeg jo faaet.

Maa jeg til Slut sige, at Nazismen var ikke en saa stor Fare for Demokratiet, som den indre Fare er det: de letkøbte og uholdbare Fraser og den svigtende Ansvarsfølelse. Det Jammersminde, som dansk Politik satte sig op til Krigen, ikke mindst den socialdemokratisk-radikale Regerings Politik, har man tilsyneladende ikke afskrevet endnu. Det er paa Tide, at der forandres Signaler — ogsaa i det smaa. Bestyrelser bør have et Ansvar, lige saa vel som en Regering.

C h r . D a m m .

— — —
Da dette Indlæg er kommet os i Hænde paa et meget sent Tidspunkt, er det ikke muligt for os at kommentere det i dette Numer.

Vi skal bringe udførlige Kommentarer i næste Numer.

R e d .

Mens Vaarregnen falder

Den Følelse, man har, naar den første milde Forårsregn falder efter en trykkende Tørke, er af en egen Art. Den virker som et Foryngelsens Bad paa den ganske Natur, og ligesom man ser de spæde Planter ranke sig og tage Kulør, saaledes ogsaa med een selv. Det kvæger Sindet at føle det lune Vand bløde gennem Tøjet, ja helst smed man hver en Trevl for rigtigt at lade Legemet nyde det livsalige Vand.

Saadan føler jeg det i hvert Fald, og det har engang ført med sig, at jeg nær var blevet arresteret. Peter Jørgensen smiler ved Tanken, medens vi fra Havestuen mod Syd ser ud over Mark og Have, hvor Grøderegnen stille siler ned.

— Det var samme Foraar, jeg var indkaldt som Rekrut. Da havde det ganske Land længe sukket efter Regnen. Sæden spirede uensartet, den Gang

var Radsaaningen en Sjældenhed, og den Sæd, der var kommet op, guldene af Mangel paa Væde.

I min første Forvalterplads gik jeg og længtes saa inderligt efter Regn, saa alt kunde faa et smukkere Udseende ved min Aflevering af Pladsen, naar jeg skulde „springe Soldat“. Men Tørken og Varmen holdt ved længe efter, at jeg var blevet anbragt i en meget underordnet Stilling i Ingeniørregimentets Baraklejr.

Der, hvor nu de store Dampere lægger til ved Frihavnens Bolvæk i København, laa Lejren, og saa nær Langelinje eller Strandvejen, at vi kunde spytte over Plankeværket derud fra Belægningsstuens Vinduer.

Der gik i dette som i saa meget andet en vis Sport — men dengang blev der jo heller ikke drevet saa meget ædel Sport som nu. Vi kendte kun den og saa, hvem der kunde grave det største Hul eller flytte den største Bunke Jord paa kortest Tid, og disse Præstationer var betydeligt mere anstrengende. Heden og Støvet generede os alle i de uvante Øvelser, og hele Kaserenen længtes lige saa meget efter Regn som Sæd og Planter ude paa Landet. Hvert Øjeblik Frihed maatte anvendes til at banke Støvet ud af de mørke Militæruniformer, vi jo havde dengang. Det var strenge Dage!

Men saa omsider kom der Omslag i Vejret. En meget sen Aften vaagnede jeg ved, at Regnen strømmede ned. Jeg ud af „Kanen“ og op i Vinduet. Først Ansigtet i Vejret, saa det dejlige Vand drev ned ad Kroppen. Det var herligt! Saa Benene ud, saa langt, at de rakte Tæerne ud over Strandvejen. Jeg nød Afsvalingen i fulde Drag, og mine Tanker vandrede ud paa Landet, til Korn og Roer og Græs, og jeg saa for mig, hvorledes alt frydede sig og grønnedes.

Men saa skete der noget! To Mand af Vagten greb mig i Skjorten og trak mig ned og slæbte mig til Vagtkommandøren paa en temmelig ublid Maade. Vagtkommandøren havde faaet Melding ude fra Strandvejen, at der var en Soldat, der var ved at flygte eller begaa Selvmord ved at springe ud af Vinduet.

Nu blev jeg beordret paaklædt og ført til Arresten i det nære Kastel for om Morgenen at blive ført til Afhøring.

— Manden maa jo være blevet gal, reflekterede Vagtkommandøren.

Heldigvis kom Skolens Chef tilstede. Det var en ung, men forstaaende Officer. I hvert Fald forstod han mig, da jeg paa hans Kontor havde faaet givet min Forklaring.

— Ja, Bønder er jo mere eller mindre skøre i Kuplen, sagde han, skrup saa i Seng og prøv ikke den Slags Forbrydelser mere. Det kan blive dyrt!

Jeg slap altsaa baade for Arresten og „6. Afdeling“, som jeg var blevet truet med. Men de „forbryderiske Lyster“ kommer stadig over mig, og gjorde det ogsaa i Morges, da Regnen endelig begyndte at strømme ned efter lang Tids Foraars-tørke. Saa havde jeg dog for en Gangs Skyld været heldig og faaet den sparsomme Ration af Salpeter drysset ud netop i rette Øjeblik.

Forkarlen havde Mod paa at saa den i Gaar Mor-

ges, for Radiomanden havde Aftenen før talt om „spredte Byger“, og, som han sagde, Sæden trænger jo vældig til en Snaps.

Om nu virkelig en af disse „spredte Byger“ skulde falde over os.

— Tro ham ikke, Jørgen, sagde jeg. Tro ham ikke. Han har alt for tit narret os — men jeg har forresten haft Fornemmelser. Vi faar Forandring i Vejret. Det er nu engang en Følelse — kald det Gigt eller hvad du vil —, som gaar os Bønder i Blodet med Alderen, og som sjældent slaar fejl, og saa sagde jeg til Forkarlen:

— Saa væk! Vi tager Chancen!

En af Karlene drog af med Gødningsmaskinen til Roemarken. Hele det øvrige Mandskab med Forkarlen i Spidsen for at holde Tempo og Retning, drog med Saasæd af Salpeter paa Nakken ud over de lysegrønne Felter, der nu skulde males mørkegrønne. Langs Forageren kørte jeg selv med den dyre Last Salpeter og langede for hver Omgang et Par Skovfulde i hver Mands Sæk og fulgte forresten interesseret det raske Arbejde.

Oppe ved den anden Ende af Marken hørte jeg Forkarlen raabe:

— Lang ud med Labberne, jævnt og tyndt, det skal slaa Omgangen rundt. Og hold saa Afstanden bedre. I kan stole paa den „Gamle“ holder Øje med jer!

Det var altsaa mig, han hentydede til.

Det disede Vejr klarede op. Og da vi henad Aften var færdig, skinnede Solen lige ubarmhertigt igen. Forkarlen var rigtig ond i Sulet.

— Skal al den dyre og sjældne Mad nu ædes af Solen, knurrede han.

Mølleren stod i Porten, da vi passerede hjemad mod Gaarden.

— Det er et godt Stykke Arbejde, I har gjort i Dag, sagde han, for nu faar vi Regn. Det siger mit daarlige Ben mig bestemt.

Forkarlen kommer til og spurgte oplivet: Hvorfor tror du vi faar Regn, Møller?

— Jo, der er pudset Vinduer over hele Møllen i Dag, saa kommeer ogsaa Regnen. Det slaar aldrig fejl.

— Sludder! brummede Forkarlen gnavent, men Mølleren smilede venligt: Ja, se nu bare ad. Det skal nok komme til at passe!

Min Kone bød paa Aftensmad i det grønne og foreslog Skovbrynet ved Engen, for der har vi alle Dyrene at se paa. Medens hun pakkede Kurven, slog jeg paa Traaden efter Mølleren. Vi mødtes derude, og idet vi satte os, rasede to Fasaner op af Græsset. Forkarlen lagde straks Kæppen til Kinden, og idet han „satte af“, sagde han:

— De kunde vel nok være doublerede.

— Godt for dig, at du faar Lære, mens Tid er. Den ene var en Høne, og den, der her paa Gaarden skyder en Høne, er misliebig for stedse. Ikke sandt, Peter Jørgensen?

— Jo, Mølleren har Ret, svarede jeg. Glem det nu ikke!

Vi spiste, strakte os i Græsset og sugede stærkt paa Piberne, for Myg og Fluer var slemme. Det

er Tegn paa Regn inden længe, vidste min Kone med Bestemthed.

Dyrene græsser fredsommeligt omkring os, nærmere og nærmere, og pludselig bed en Plag et stort Stykke af min Kones gamle Straahat, hvorpaa den forskrækket over sin egen Dristighed galopperede bort med Hatten i Munden. Det vakte kun Munterhed, og Forkarlen sprang galant efter Stumperne. Vor Samtale drejede sig kun om Vejret og Regnen, vi alle længtes efter. Politik og andet Djævelskab er glemte, bare vi maa faa Vand.

— Der er ingen Dug falden! sagde Forkarlen, idet han satte sig efter Hattejagten, og det skal jo varsle Regn.

Det er Solnedgangstid. Det svage Sus i Træernes Kroner fortalte os, at ogsaa de tørstede og længtes som vi. Den eneste Sky paa Himlen laa lige over Horisonten, netop saa den dækkede den synkende

Sol. Alle stirrede vi i spændt Forventning. Vilde Solen bryde igennem Skyen? Eller vilde den gaa ned i „en Sæk“. For gjorde den bare det, vilde den efter gamle Bondereglers Ord „staa op i en Bæk“.

Det var ligefrem spændende. Vi saa nu kun dens Straaler staa som en prægtig Glorie om den gamle Vejrmølle paa Højen. Hvor pyntede denne Mølle i Landskabet! Synd og Skam, at dens Dage er talte. Den er saa brøstfældig, at en Reparation slet ikke er til at tænke paa i disse Tideer. Mølleren vil bryde den ned. Jeg har bedt ham lade være og lade den staa saa længe, den kan, og lade den falde af sig selv, men han er stædig. Mens vi atter tager en lille Dyst om dette Spørgsmaal, sker det rigtige: Solen gaar „i Sækken“.

— Ja, saa faar vi Regnen, sagde Mølleren afgørende, og det fik vi altsaa ogsaa.

Jens A —

Kong Valdemar rider..!

Stemmingsbillede fra Udgravningerne ved Næsholm, Højby Sogn, Odsherred

Hvor i sin Tid Højby Sø trak sine ujævne Grænser dybt nede mellem Morænebakkerne, og hvor nu Egepurrer, Brombærranker og krogede Aspe markerer Tørvegravene, ligger midt i Engen en gammel Borgruin. Den ligger paa den Stump af Morænen, der blev tabt, før de mægtige Lerbanker markerede, hvor Isen maatte give op og aflevere, hvad den i sin ufattelige Magt havde skuret med nord fra. Kun nogle Hundrede Skridt, omtrent cirkelrund, har Borgen raget op gennem Søen, lavere end Bakkerne, med en god Afstand fra nærmeste Land, og med klogt Øje for Strategi er den første Befæstning vokset op. Hvornaar? Ingen kan svare herpaa! Ved Udgravninger fandtes en hel Del Mønter fra omkring 1200-Aarene, Mængder af Armbrøstbolte og Blidesten.

Sagnet siger, at det var Kong Valdemar Atterdag, der byggede og befæstede her. Og hvad Videnskaben saa end faar ud af Undersøgelserne, vil Kong Valdemars Navn aldrig gaa ud af Overleveringen.

En Række korte Egepæle markerer, hvor Broen førte fra Land over Søen til Borgen. Efterhaanden som Engbunden sænker sig, skubbes ud i Mosen eller trykkes sammen, rager disse 800-aarige Pæle højere i Vejret. Haarde som Ben er de, og Tiden kan vel aldrig faa Bugt med dem. De to Rækker Pæle staar langs en Smule Jordforhøjning, og over dem maa Broplankerne have ligget. En Vindebro har vel saa afsluttet Broenden, og var man først i god Behold paa Øen, skulde der mere end almindelige Midler til at naa over, om man havde fjendtlige Hensigter.

Vel kunde der sejles over, men ogsaa dette var betænkt, idet der i faa Meters Afstand fra Øen

var lavet en kunstig Revle, ikke synlig i det mørke Vand, men høj nok til, at Baadenes Køl maatte tage Grund, og uvelkomne Gæster blev et let Bytte for Forsvarerne bag de tykke Mure.

Skulde en Overrumpling alligevel finde Sted, laa som Midtpunkt Taarnet med dets alentykke Mure af Granit og Teglsten tilbage, rimeligvis med Skydehuller og Skraasokler, hvorfra Fjenden kunde rammes, og havde man Proviant nok, vilde en Belejring være det eneste virksomme Middel. Vand blev ledet gennem en dyb Grav ned under Borgens Mure. Alt synes saaledes vel gennemtænkt, og dog viser Udgravningerne, at een Fjende stod man afmægtig overfor: Ilden. Borgens Tagværk og øvrige Træ er brændt. De sorte Funker og Spærreter viser denne Kengsgerning.

Udenværkerne og Proviantbygningerne har ikke været saa solidt fundamenterede. Grundstenene ligger lige over Jorden, de betød mindre som Forsvarsmiddel. Kun i Nord staar en solid Kælder tilbage, isoleret fra Taarnet, men bygget lige saa godt.

Et mægtigt Bygningskompleks maa det have været efter den Tid. Truende har den ligget der og fortalt, at omend alt andet var tabt, alt andet undertvunget, saa længe Øens Borg ikke var overvundet, var det hele Postyr intet værd. Saa snart Fjenden trak sig tilbage, var Vejen aaben igen for ny Landgang og ny Magthævdelse.

Hvem byggede? Ja, de gamle forvitrede Murrester er tavse. Armbrøstboltene siger heller ikke, hvem eller paa hvis Bud de sendtes mod Øens Borgmure. De Stumper af Menneskeknogler, der er fundet, kan være langt ældre. Sært var det da, om ikke Oldtidens højbyggende Folk har gravlagt nogle af

Næsholm-Ruinen,
som den ser ud i Dag.

deres Afdøde her, længe før Menneskene blev saa udviklede i Krigskunst, at de kunde bygge Borge. Naar alt dette intet siger, faar vel de Kloge nøjes med at holde sig til de føromtaltte Mønter, og Sagnet holder jo med dem: Kong Valdemar Atterdag var den, der byggede og boede her. Og han har holdt af Stedet. Længe, længe efter sin Død færdes hans Skygge endnu her omkring, til Hest, sammen med et Følge af hans bedste Mænd.

Et lille Tusinde Meter øst for Søens Voldsted, hvor Bakken er saa lav, at den giver Øjet et bedre og længere Sigt, har en Gang en dygtig Landmand ladet grave en dyb Rende, saa alt Vandet løb af Søen og gav en Landvinding paa mange Tønder Land god Engjord. Og netop her, hvor Forbindelsen igen er skabt med Omverdenen, hvor andre Huse og Gaarde kan ligge, laa senere hen Drosselholm. Ogsaa dette paastaar Sagnet, at Valdemar byggede, ogsaa her har han boet. Murresterne er ganske naturligt kun faa, thi samme dygtige Landmand syntes det var Synd, at alle de gamle, gode Munkesten skulde forvitte, hvorfor han byggede tre store Udlænger af dem, og dermed forhindrede Ødelæggelse. Men en Rest blev dog staaende, omtrent 100 Meter lang. Den fandt praktisk Anvendelse ved Møddingstedet og gør saaledes fremdeles Gavn. I et Hjørne af Haven staaer en Vinkelstump synlig over Jorden, den sidste. Smukt staaer Skifterne endnu i lige Vinkel, men kun saa lidt blev der, at man gemte det hen under en frodig Vedbend, der beskyttende dækkede det sidste Hjørne, det der ikke fandt praktisk Anvendelse, eller som man maa ske lod staa som et Slags Offer til Skyggerne, hvem ved?

Rundt om den smukke Gaard ses tydeligt Voldgraven. Hele Vejen rundt er den til at følge, men hvorfor fortabe sig i disse Minder? Arkiverne ved alt om gamle Drosselholm, ogsaa at den fæle Kr. d. 2. tillod den revet ned og udstykket.

Men hvad Arkiverne intet siger om og intet ved om, det er Kærligheden til og Respekten for den vidunderlige Skønhed, den egenartede Stemning, der findes her paa Stedet. Det ved derimod de Folk, der bor her omkring, de der er født paa Drosselholm, har boet der, tjent der eller paa anden Maade haft Tilknytning til Gaarden. De kender ogsaa Kong Valdemar! Spørg dem, og du vil faa Svaret: „Ja, jeg har set ham og hans Mænd komme ridende gennem Skoven“. Du kan være Skeptiker saa meget, du vil, du kan prale med din Nutidsindstilling til alle Problemer og kan med alle de Argumenter, der staaer til din Raadighed, forklare det urimelige, umulige og usandsynlige i Paastanden, „det er vidnefast“, siger man, „bevidnet af Snese af Mennesker“, og saa er den Diskussion slut.

Lad os tage et Par konkrete Eksempler: En af mine bedste Venner, intelligent og nutidsindstillet, fortæller: „Jeg kom gaaende gennem „Onkels Skov“, Klokken var vel omtrent 1, fuldt nøgtern og ca. 22 Aar gammel, da pludselig ser jeg for mig en Skare Ryttere, grupperet om en Hovedperson. Hans Ansigt fik jeg ikke fat i, thi en af Følget ligesom vendte sig imod mig, og det Ansigt var saa hæsligt og fuldt af Ondskab, at jeg glemte det andet. Jeg stod stille og saa dem forsvinde op mod Gaarden, egentlig ikke bange, men med en Fornemmelse, som om jeg var skubbet til Side“.

Eller to unge Piger, begge endnu parate til at bevidne deres Fortælling. En Datter fra Gaarden og hendes Kusine mødte en Aften en enlig Rytter, han saa efter dem med et hæsligt og ondt Ansigt, og den ene af de unge Piger fik et Chok, saa hun besvime.

Kong Valdemar rider til og fra Næsholm, hans Sjæl hængte ved Stedet med saa megen Kærlighed, at han aldrig lod den slippe. Evigt holder hans Skygge til og bringer Forbindelsen mellem det, der svandt, og det, der kom, og som yderligere Tegn paa

Evighedsforbindelsen ligger Morænebakkerne uforandrede gennem Aarene, gemmende Skønheden og Minderne imellem sine to høje Rækker, saa kun de, der fik Øje for Stedets Skønhed, ser og føler, hvor kort en Stump af Evigheden de sølle Aarhundreder repræsenterer, der gik fra Kong Valdemar eller en anden Bygherre lagde Fæstningen Næsholm i Højby Sø.

J. P.

Saatid og Paaske

Ingen Dage er saa sejge at faa Has paa som Paaskehelligdagene, naar de falder i Sædetiden, og Vejret er godt og Jorden bekvem. Hvorfor har vi dog ikke forlængst faaet den Paaske lagt fast til en Tid, hvor Sædetidens forrygende Tempo var overstaaet, og Foraaret for Alvor er begyndt at pynte op i Naturen, saa Byens Folk kan faa den rette Glæde af nogle Dages Friluftsliv i Stedet for kun at møde Kulde og Blæst, som Paaskevejret sædvanligt byder paa.

I Aar artede Vejret sig fra sin bedste Side, men rigtig Foraar var det trods alt ikke.

Onsdag Aften kom et Hold Spejdere til Østergaard og fik Lov at slaa deres Teltlejr op i Læ af Havediget. Det blæste ret skarpt, og Peter Jørgensen tilbød dem, at de maatte lægge sig ned ved Centralfyret eller i Stalden, men det tillod deres Spejderære dem ikke. Næste Morgen, Skærtorsdag, var de allerede forsvundet — rimeligvis hjemefter til Kakkelovnen og de lune Senge for i Resten af deres Ferie at lægge sig med en grundig Forkølelse.

Synd for dem — men Sommer er det jo endnu ikke. Noget Svineri var det, at de havde ladet den laante Halm samt Madpapir og andet Affald ligge og flyde efter sig. Her havde deres Spejderære en Brist.

Forkarlens Taalmodighed har været paa Bristepunktet i disse Dage, og nu mod Aften den sidste Helligdag gik jeg sammen med Peter Jørgensen og Forkarlen en lille Tur gennem Markerne, hvor de to lagde Slagplanen for den kommende Dag. Forkarlen sparkede til Knoldene, saa de røg.

— Se, hvor bekvem Jorden er, og nu kunde det være tilsaaet altsammen. Ærgerligt med den Paaske, der har sinket os det meste af en Uge. Vi kunde have faaet Moselodden saaet til, hvis Paasken ikke var kommet, og vi kunde være godt igang med Roerne ....

— Skulde vi ikke se indenfor i Møllen, nu vi er saa nær ved, foreslog jeg, idet vi gik langs Møllebækken op mod Møllen, og dette Forslag vandt enstemmig Tilslutning.

Mølleren er hjemme og sidder i sin Stue, der er saa varm som en Bageovn af Sydsol og Kakkelovnsfyre i Forening.

— Her er vel nok godt varmt, siger Forkarlen, idet han sætter sig, og snart efter er vi inde i en hyggelig Passiar, indelig tilfreds med, at Helligdagene snart er overstaaet, saa den afbrudte Saa-ning kan blive genoptaget og afsluttet.

Naturligvis kommer vi til at snakke om Strejker

og Strejketrusler, og Mølleren siger: Hvad nu, hvis vi faar Sømandsstrejke ogsaa? Saa kan du komme til Søs igen. Som Veteran fra 1920, da du optraadte som Havnearbejder og Matros, bliver du vel den første, der melder dig igen, Peter Jørgensen.

— Hvad, siger Forkarlen, har du været Sømand?

— Amatør, kun Amatør, siger Peter Jørgensen og ler, men vi Amatører sejlede dog hele Eksportten over Vesterhavet, og vi var stolte over det Arbejde, vi udførte, og forvissede om, at vi reddede noget for vort Landbrug og for vort Land. Det var dengang — ja, men nu føler jeg det helt anderledes. Nu maa de ansvarlige Myndigheder selv se at faa Forholdet mellem Arbejdere og Arbejdsgivere bragt i Orden. For Resten er jeg ogsaa blevet gammel. I 1920 var jeg ældste Mand om Bord, og det er nu 26 Aar siden.

Forkarlen, der har levet det meste af sit Liv paa Jyllands Højderyg og næppe har haft „Tærne i salt Vand“, spørger ivrigt:

— Hvilket Skib sejlede du med? Kan Landmænd da sejle for Alvor? Fortæl os lidt om det Peter Jørgensen. Det har du aldrig nævnet før.

— Det var med D.F.D.S.s gamle „Douro“, og da vi sidste Gang lagde til i Dokkerne derovre i England, spurgte en norsk Kaptajn, der i saa lang Tid ikke havde mødt Dannebrog andre Steder i Verden end netop i engelske Havne, akkurat som du: Kan de danske Agronomer sejle? Da er det, ta' mig Fa'en, snart Slut med den Strejk! Og han fik Ret. Den var forbi, da vi atter naaede hjem. De brøsigse Matroser stod paa Kajen saa fromme som Lam og bad os saa pænt om at gaa fra Borde, naar de vilde tage fat igen. — Vi havde nemlig Ret til at blive ombord en Tur til, hvis vi vilde.

Efter en Overfart i brølende Orkan, hvor vi blev surret fast til Rattet, to og to, vis a vis, og efter alle Søsygens Regler overdængede hinanden for i næste Nu at blive skyllet rene af en Sø, fik vi en Hjemrejse i fuldstændig og herlig Havblik, saa vi prøvede lidt af hvert.

Da vi ved Solnedgang rundede Hirshals Fyr, kom Kaptajnen op paa Broen i rigtig Sailor-Humør. Jeg hørte ham bemærke til Styrmanden: Vi har aldrig faaet denne gamle Kasse styret bedre frem end denne Gang med Landkrabberne, Styrmand.

— Og det har været et behageligt Mandskab at sejle med, Kaptajn, svarede „Peder Most“ — vort Kælenavn til 2. Styrmand.

Skønt Rorgængerer ikke maa snakke, tog jeg mig den Frihed: Er en Forespørgsel tilladt, Hr. Kaptajn?

— Værsgod, Matros.

— Kaptajnen sagde, at De ikke har faaet Skuden sejlet bedre — vil det sige, at vi Amatører kan fyre og styre lige saa godt som de professionelle Søfolk?

— Vist kan I ej — men I gør det jo!

Senere paa Dagen, da jeg var ved at pudse agter, kom Kaptajnen hen til mig: Hov Matros, hvad er De egentlig — saadan civil, mener jeg?

— Husmand, svarede jeg, for jeg var dengang Ejer af en Villa med lidt Jord til.

— Hvor megen Jord har De saa?

— En halv Tønde Land, Hr. Kaptajn.
 — Det kan De da ikke leve af?
 — Nej, men saa er det, at man tager saadan et Job som dette her, naar det byder sig.
 — Rigtig Matros. Det kan jeg lide. De gaar vel ogsaa med til Spanien? Hør, Matros, naar De nu kommer hjem til Mutter og Grisen, saa kunde det mere mig, om De vilde skrive et Brev til mig og fortælle mig lidt om, hvilket Indtryk De nu har haft af denne her Sejlen.

Jeg dvælede lidt paa Stemmen, da jeg svarede ham. Det er jo noget, der hører med til Søen, lige, som Shagpipe, Langspyt over Rælingen, Harmonikaen og den slingrende Gang, men jeg gjorde det vist skidt, for han opfattede det som Generthed og

sagde: Ja, for De kan vel skrive, Matros? Dette her med Bogstaveringen skal De ikke tage saa nøje.

— Jo, skrive det kan jeg nok, svarede jeg, saa er det bare, om Kaptajnen kan læse det.

— Jeg faar mig nok stavet igennem det, Matros. Det var netop ogsaa lige det, han fik, erfarede jeg senere, men heller ikke en Smule mere. Og jeg syntes dog, at det var et af de fornøjeligste Breve, jeg nogensinde har skrevet.

Jens A.

Af Landbrugets brogede Historie

Glimt fra Aarhundreders Udvikling paa Landet

Til Besiddelsen af Jord knyttede sig i Historiens Morgen al Anseelse og Rettighed i Danmark, men ogsaa Pligter mod Samfundet, og da navnlig Skattepligten i den dobbelte Form, Ledingspligt og Skyld af Jord i Form af Varer, Penge og Arbejde. Da de Styrendes Opmærksomhed i hine Tider mere rettede sig mod Undersaatternes Pligter end imod deres Rettigheder, ytrede Statsmagtens Forsorg for Landbruget sig væsentlig som en Tilrettelægning af Landboforholdene for Skatteopkrævning, og vi ser da ogsaa, at Skyldsætning af Jorden (Matrikuleringen) har fundet Sted længe før direkte historiske Vidnesbyrd foreligger derom. Jydske Lov fra 1240 byggede saaledes sine Forskrifter for Landboerne paa en saadan ældre Skyldsætning, om hvilken der iverigt ingen nærmere Oplysninger er bevaret.

Ifølge Jydske Lov og Kong Eriks sjællandske Lov var Forskrifterne for Landboerne ikke særlig omfattende, men de er af stor Interesse som de første skrevne Udtryk for ældgamle Sædvaner og Skikke. Det drejer sig her om Ordningen af forskellige Forhold indenfor Landsbyen, saaledes om Grænsen mellem Adelby og Torp, om Ornum i By, om Rebning af Jord, om Forte, om Mageskifte, om Sikkerhed for Bondens Mark og Fæ og om Agerfred. Men især er der givet Lovregler for Bier. Ikke mindre end fire Kapitler i Jydske Lov handler om disse smaa Husdyr.

Og saa kom Plovskatten til Verden

Det næste, vi hører om Statsmagtens Forhold til Landbruget, er Kong Erik Plovpenning's Plovskat fra 1249, der vakte saa megen Misnøje og først blev gennemført efter lang og sejt Modstand. Efter den

kom Kong Abels berømte Forordning af 1251. Med denne Forordning, der efter Evne søgte at ordne og udrede de mange Forhold, der var forrykket i den urolige Periode efter Valdemar Sejrs Død, traadte Statsmagten for første Gang frem med Foranstaltninger til Landbrugets Fremme.

Det var ikke store Sager i Sammenligning med, hvad der i saa Henseende præsteres i vore Dage, men af en Begyndelse at være var det dog ganske godt, at der gaves Landmændene Skattelettelser, at Bøndernes Kørselspligt blev indskrænket, og at Forbud blev udstedt mod at tvinge nogen til at arbejde paa Fæstningsværker i Høst- og Saatiden, med mindre der var overhængende Nød og Fare for Landet.

Der var al Grund til at gaa videre ad denne Bane, thi efter de gode Tider under Valdemarerne var Landbruget gaaet slemt tilbage. Rigsmøderne ses ogsaa at have beskæftiget sig alvorligt med Landbospørgsmaal, men hvorledes Sagen ret skulde gribes an, det vidste Rigets bedste Mænd aabenbart ikke rigtigt. I Aaret 1284 drev man det til at søge Bondens Arbejde paa Kongsgaarde og ved Pligt-kørsler bestemt efter nye Regler eller ført tilbage til den Skik og Brug, der var gældende i Valdemarstiden, og man traf Forholdsregler til Bondens Beskyttelse mod Myndighedsmisbrug.

Humlen som vigtig Kulturplante

Gennem de følgende Aarhundreder giver Kilderne kun svage Antydningere af en Landbrugslovgivning. I Aaret 1446 blev det under strenge Straffe paabudt, at hver Bonde paa Lolland skulde anlægge 30 Humlekuler, hvilket Paabud Kong Christian I i Aaret 1473 gjorde gældende ogsaa paa Fyn, men dog

saaledes, at hver fynsk Bonde skulde anlægge 60 Humlekuler. Kong Christian II tog sig ogsaa af Planteavl, idet han udvidede Humleloven til at gælde for hele Landet.

Kvægavlen vides at være blevet støttet ved en Forordning af 1475, der forbyder danske Købmænd at føre de til Udførsel over Landegrænsen bestemte Kreaturer længere end til Assens, Kolding og Ribe, for at det kan blive de Fremmede, der bærer Tolden!

Det kan dog næppe have været denne Støtte fra oven, der bevirkede, at Landbruget fra sin Fornedrelestilstand i det 13. og 14. Aarhundrede atter i Middelalderens Slutning hævede sig til et for hine Tider særdeles højt Standpunkt saavel paa Kvægavlens som paa Agerbrugets Omraade, saa en Samtidig kunde karakterisere Stillingen saaledes:

„— Danmark er et frugtbart og nyttigt, herligt og lysteligt Rige med frugtbare Marker, skønne Skove og Lunde. Det har tillige ypperlig Kvægavl og en Rigdom paa Fisk, en Overflodighed af alle Slags Vildt i Skovene og en stor Mængde Fuglevildt“, og en anden Forfatter fastslaar, at „af Jorden lever Danmark først og sidst“.

Det var rimeligvis heller ikke Kong Christian II's ovenfor omtalte snedige Toldpolitik, der bragte Udførselen af Kreaturer til at stige i den Grad, at der fra et enkelt Toldsted — nemlig Ribe — i Aaret 1500 udførtes 6000 Stykker, i 1505 over 10,000 Stykker og i 1508 endog over 13,000 Stykker Kvæg.

Kong Christian II's Landbrugspolitik

Op gennem det 16. Aarhundrede anstrengte Regeringen sig yderligere med Støtte for Landbruget. Vel bragte Kong Christian II's adelsfjendtlige Politik ham til at gennemføre forskellige Landboreformer, f. Eks. Udstedelsen af Forbud mod „den onde og ukristelige Sædvane, som har været paa Sjælland og omliggende Øer, at sælge og bortgive stakels Bønder ligesom andre uskjellige Kreaturer“.

Men hvor godt og kristeligt dette Forbud end i og for sig var, saa kunde det dog — lige saa lidt som Kong Christian III's Opfriskning af det gamle Paabud „Om Humle Kuler at lægge oc Pilestager at sette“ og samme Konges strenge Paabud mod „at opsla, oprykke eller udi nogen maade ødelægge Mare Halm, Hviderijs, Sener, Klittetag, Slij eller de Torn, som groer paa Strandbalken eller i Klitten imod Vesterhaff“ — med Føje anføres som Vidnesbyrd om en Centralstyrelses omsigtsfulde Forsorg for et betrængt Landbrug.

Op og vedblev dette trods Aarhundreders talrige Krige og indre Uroligheder tappert med at ernære hele Landet og dets voksende Befolkning. Gennem alle Tide, i gode som onde Dage, har det danske Landbrug været Landets vigtigste Erhverv, det, hvorpaa al anden Virksomhed byggede, og saaledes vil det sikkert ogsaa vedblive at være til alle Tider fremover.

Jens A. Petersen.

Sidste Akt

af det store Drama

Greve Folke Bernadotte skildrer i sin Bog »Sidste Akt« det tyske Sammenbrud

Et af det svenske Kongehus' Medlemmer, den kendte Røde Kors-Leder Greve Folke Bernadotte stod i de hektiske Uger, der gik forud for Nazismens endelige Sammenbrud og de tyske Troppers Kapitulation i Centrum for hele Verdens Opmærksomhed. I Midten af Februar rejste han til Tyskland for at søge Kontakt med Heinrich Himmler og prøve paa at opnaa Tilladelse til, at alle Nordmænd og Danske i tyske Koncentrationslejre blev ført til Sverige og interneret der til Krigens Slutning.

Greve Folke Bernadotte har gennem sine humanitære Bestræbelser skabt sig et Navn, der til alle Tider vil staa som et lysende Eksempel paa den Indsats, en enkelt Mand kan gøre for Menneskeheden i den mest barbariske Tid, vor Verden har oplevet. Danske og Norske, Englændere, Amerikanere og Tyskere vil kappes om at yde ham Anerkendelse for hans Kæmpeindsats i Menneskehedens og Humanitetens Tjeneste.

Folke Bernadotte har nu i en Bog „Sidste Akt“, der er udkommet hos Gyldendal, skildret sine Møder med Himmler og andre af Nazismens ledende Skikkelser og givet en Række intime Nærbilleder af det uhyggelige Milieu, hvori det tredje Riges sidste Akt blev udspillet. Han redegør tillige for, hvorledes hans oprindeligt udelukkende humanitære Aktion udviklede sig til at faa storpolitisk Betydning, da han nogle Minutter før Skæbnens Ur slog 12 over Tyskland blev anmodet om via den svenske Regering at viderebefordre Himmlers Kapitulationstilbud til Vestmagterne.

Folke Bernadottes Bog er et historisk Dokument. Den afsluttes med en Beretning om, hvad der virkelig hændte i Hitlers nærmeste Omgivelser. Folke Bernadotte modtog den af Brigadeführer Schellenberg, Chefen for det tyske Efterretningsvæsen, med hvem han samarbejdede paa sine Rejser, og som er den eneste, Folke Bernadotte skildrer som en sympatisk Mand, medens han ikke lægger Fingrene imellem i sine Portrætter af Chefen for det tyske Sikkerhedspoliti, Obergruppenführer Kaltenbrunner, Rigsudenrigsminister Joachim von Ribbentrop, Gestapochefen Heinrich Himmler eller andre førende Nazister.

„Jeg har Flyvemaskiner, men ikke en Draabe Benzin“

Greve Folke Bernadotte har brugt sine Øjne godt overalt, hvor han færdedes paa sine mange Rejser til og fra Tyskland for Svensk Røde Kors, og han var hurtigt klar over, at det store Drama

nærmede sig sidste Akt. Et Sted skriver han saaledes:

Hvor lammet det tyske Flyvevaaben var blevet, fik jeg Lejlighed til at konstatere igen nogle Dage efter oppe i Danmark. Jeg skulde starte fra en tysk Flyveplads i Skudstrup i det sydlige Jylland. En dansk Ambulancemaskine var blevet stillet til min Disposition, og vi skulde lige til at begive os af Sted, da der blev blæst Luftalarm, og vi fik i Horisonten Øje paa nogle amerikanske Jagere, der var i Færd med at angribe nogle Militærbarakker i Nærheden. Vi hoppede naturligvis straks ud af Maskinen, og da vi kom ud paa Flyvepladsen, saa vi de amerikanske Maskiner nærme sig med stor Fart. Vi kastede os ned i en Løbegrav, og umiddelbart efter brusede 9 Jagere hen over vore Hoveder, mens Maskingeværerne spillede for fuld Kraft. Angrebet varede i flere Timer. Da det var forbi, opsøgte jeg den tyske Chef for Flyvepladsen og spurgte ham, hvorfor han ikke havde ladet nogle af sine egne Maskiner stige op — jeg havde set dem staa godt camoufleret i Udkanterne af Flyvepladsen. Han trak paa Skulderen og svarede: „Jeg har ganske vist Flyvemaskiner, men jeg har ikke en Draabe Benzin. De er fuldstændig værdiløse for mig“.

Heller ingen Geværer —

Videre skriver Folke Bernadotte om det tyske Sammenbrud:

— Tyske Tropper paa Tilbagetog paa Vejene omkring Hamborg, ved Neu-Brandenburg og andre Steder . . . smaa Grupper i Uorden, næsten vaabenløse, næsten lige saa modløse som Flygtningene fra Øst, Soldater, som det var gaaet op for, at Kriegen var tabt, at dette var Afslutningen.

(Sluttes i næste Nr.)

HANNE NIELSEN

Danmarks dygtigste Bondekone

(Fortsat fra forrige Nummer)

„Hun vilde helst selv leve under Herrens Vingers Skygge. Hun tog sig aldrig nogen Ros, uden at vise hen til Velsignelsernes evige Kilde. Skulde hun udrette noget, sagde hun altid: „Ved Guds Hjælp!“ Og naar det lykkedes for hende, udbød hun glad: „Gud være lovet!“ Hendes Død var som hendes Liv benaadet af Herren. Hun havde altid selv levet et saare virksomt Liv, hun nærrede derfor det stille Ønske at faa Lov til at blive skaanet for at ligge uvirksom hen paa et langt Sygeleje. Døden kom til hende, saaledes som hun havde ønsket den; ogsaa i denne følte hun sig under Herrens Vingers Skygge. Fred være med hendes velsignede Minde,“ slutter Frk. Julie Michelsen sine smukke Mindeord.

De to Smaapiger, Frk. Julie Michelsen taler om, er velkendt for mange af Søllerødbogens Læsere. Den ene var Fru Hanne Christensen paa Skovly, der har arvet Oldemoderens store Sølvbæger og bevaret Oldemors Relikvier. Blandt dem er ogsaa en rørende lille Fødselsdagshilsen, hvormed en seksaars Pige har villet glæde sin Oldemor med at skrive det Vers, som hun vidste, Oldemor holdt saa meget af:

„Jeg véd en lille Have,
hvor Roser staar i Flor,
den skabte Gud til Gave
for alle Børn paa Jord.“

Den anden af de smaa Piger fra Skovly er Fru Ane Clausen paa Havarthigaard, gift med vor tidligere Sogneraadsformand Fr. Clausen, der stammer fra Bellinge paa Midtfn. Hun husker ligesom sin Søster den store og straalende Guldbryllupsdag den 11. September 1898 paa Havarthigaard.

Guldbrylluppet blev selvfølgelig ganske som Sølvbrylluppet 25 Aar før, en stor Hædersdag for det højt ansete Ægtepar, især naturligvis for den mest kendte af dem, Fru Hanne Nielsen. Det kongelige danske Landhusholdnings Selskab overrakte en smukt udstyret Adresse, kalligraferet paa imiteret Pergament med smukke, farvelagte Akvareller af Havarthigaard med vejende Dannebrog og af Industribygningen i København. Disse Akvareller er indfattet i gyldne Rammer af stiliserede Kløver- og Markblomster. Adressen var indbunden i hvidt, gulddindvirket Silke. Adressen havde følgende Ordlyd:

„Idet vi Undertegnede herved bringer Dem vor hjerteligste Lykønskning i Anledning af Deres Guldbryllup, føle vi en Trang til at fremføre vor dybtfølte Tak for det meget, vi ere Dem skyldige og fremfor Alt for den store Redebondhed, hvormed De til enhver Tid har stillet Deres rige Erfaringer paa Mejeriomraadet til Raadighed for os og utallige Andre.

Ved Deres utrættelige Flid og store Dygtighed er det lykkedes Dem at bane nye Veje for vor Mejeri-bedrift og at kaste Glans over vort Fædreland. Vi haaber, at det endnu i mange Aar maa blive Dem forundt med usvækket Kraft at fortsætte Deres forføjede Virksomhed.“

Foruden denne Adresse fik Fru Hanne Nielsen en Adresse fra tidligere Elever, Konsulenter og Mejeri-bestyrere. Professor Segelcke, Overassistent Lunde og Konsulenterne Bull og Høeg mødte paa Under-skrivernes Vegne.

Endelig indløb der til Havarthigaard en tredie Adresse, ikke rettet til Gudbruden alene. Den henvendte sig til Guldbryllupsparret, den var underskrevet af Venner og Bekendte, og den blev overrakt af Guldbryllupsparrets mangeaarige Præst, fhv. Pastor Vedel i Søllerød. Denne Adresse er desværre gaaet tabt.

Der kom naturligvis en Mængde Telegrammer udefra, fra gamle Elever først og fremmest, men det Telegram, der sikkert vakte den største Stolt-hed og Glæde hos Guldbryllupsparret, kom fra Kron-prinsen og hans Hustru. Det lød:

„Deres kongelige Højheder Kronprinsen og Kron-prinsessen sende Guldbryllupsparret venlig Lykønsk-ning med Ønsker om lyse og lykkelige Dage, idet de kongelige Højheder med Glæde mindes Besøget paa Havarthigaard for nogle Aar siden.“

Det gode, gamle Guldbryllupspar fik Lov til at leve sammen endnu næsten fire Aar efter Guldbrylluppet, saa døde først den gamle Hans Nielsen, faa Dage efter sin 80 Aars Fødselsdag. Det var natur-

ligvis et hårdt Slag for Fru Hanne Nielsen, for de to Mennesker havde levet godt og lykkeligt sammen. Hans Nielsen havde ikke været saa kendt udadtil som sin Hustru, som syntes kendt af alle, den berømte Bondekone, der leverede Smør og Ost til vor gamle Konges eget Bord, men hans dygtige Arbejde med Køernes Røgt og Pleje og deres Fodring var en selvfølgelig Forudsætning for Hanne Nielsens gode Smør og Ost. Med Stolthed og Glæde var Hanne Nielsen hver Lørdag Eftermiddag Kl. 3 mødt op for at gøre Regnskabet op med sin Mand. Havde hun faaet Guldpenge ind i sit Udsalg i København, sørgede hun for at betale sin Mands gode Mælk med Guld; hun beholdt ikke Guldet for sig selv, fortæller Gaardejer Clausen paa Havarthigaard. Det var ikke, som Folk maaske vilde være tilbøjelig til at tro, hende, der „bar Bukserne“, nej, som i gode, gamle, danske Bondehjem var Magten delt, saa han raadede ude i sine Lader og i sine Stalde, og hun raadede inde i sit Køkken og i sine Kældere. Han havde den Harmoni i Sind og Væsen, som hun ikke ganske havde opnaaet, han var den typiske danske Storbonde, den retsindige Arbejdsgiver, den omsorgsfulde Husbond, i et og alt en Hædersmand, en Dannemand.

Det varede ikke længe, før Hanne Nielsen fulgte sin Husbond og Ven, sin mangeaarige, trofaste Arbejdsfælle og Mage i Døden. Hun døde ganske pludselig Valdemarsdagen den 15. Juni 1903, ramt af et Hjerteslag. Da hun døde, var Tiden paa mange Maader gaaet hende forbi. Centrifugen i Andelsmejeriet havde over det meste af Landet afløst Svingkærnen og Ostegryden i Bondegaardens private Mælkeri, og Hanne Nielsen var paa en vis Maade en forældet Fortidsskikkelse. Eftermælet, der lød umiddelbart efter hendes Død i Ugeskrift for Landmænd og i Mælkeritidende kunde derfor ikke blive, om man vil, „Historiens Dom“, dertil havde man endnu ikke det fornødne Overblik, det tiltrængte Vidsyn. Det fremgaar tydeligt af de to udførlige Eftermæler, vi her anfører:

Ved Hanne Nielsens Død den 15. Juni 1903 skriver Ugeskrift for Landmænd den 26. Juni 1903: „Man mærker bedst, hvor hurtigt Udviklingen er foregaaet, og hvor store Forandringer i Landbruget de sidste 20 Aar har bragt, naar en eller anden Omstændighed bringer et af de Navne frem, der for en lille Menneskealder siden lyste som en Stjerne. Det gælder ikke mindst, naar i disse Dage Meddelelsen er kommet om Fru Hanne Nielsens Død. Der var blevet stille om hendes Navn. Selv arbejdede hun med samme Dygtighed og Ufortrødenhed, lavede sine Mejeriprodukter med den gamle Omhu og Kyndighed og forhandlede dem med sin aldrig svigtende Forretningssans. Men Tiden var løbet fra Haandkærnen og Ostegryden; hvor Mejerivæsenet er bleven en Stordrift, der i sine Centrifuger samler en hel Egns Mælkeproduktion og behandler den videre ad fabriksmæssig Vej, der blegner Ryet om den Enkeltes Husflid, hvor smukke Resultater den end har frembragt. Visselig var Fru Hanne Nielsen en mærkelig Kvinde. Hun ejede en sjælden Energi og Viljekraft, optraadte med en noget indsluttet Sikkerhed og Selvfølelse, der ryddede Van-

skeligheder af Vejen, der vilde have standset en mere bly Natur, og skaffede sig derved Respekt og Position baade i Hjemmet og overalt, hvor hun færdedes baade i Ind- og Udland . . . Man vil forstaa, at denne Kvinde, der drog ud i Verden uden Færdighed i fremmede Sprog, ikke hørte til de Førnyttede, men vidste at skaffe sig Forbindelser og aabne sig Adgang; og bagved stod hendes trofaste Ven, Professor Segelcke, der planlagde Rejserne og ved Breve og Anbefalinger banede Vejen for hende. Men ikke mindre forstod hun at gøre sig gældende herhjemme. Naar hun mødte frem paa Landboforeningsmøder, med den Gyldenstykkes Hue, markerende sin Stand, men ellers fornem paaklædt og gerne ledsaget af to kvindelige Adjudanter (hendes Datter og Datterdatter?), veg Folk ærbødigt til Side, og der hviskedes: „Der kommer Hanne Nielsen“. Var et Mejerispørgsmaal til Forhandling, kunde det hælde, at hun tog Ordet og klart og værdigt udtalte sin Mening. Faa har haft saa mange Elever som Hanne Nielsen. Ofte var der i hendes forholdsvis lille Mejeri samlet paa een Gang 10—15 mandlige og kvindelige Elever, og de maatte alle gøre Gavn, thi hun kendte ikke til Persons Anseelse og optraadte som den myndige, bestemte Leder. Ugeskrift for Landmænd mener, at hun selv paa sit egentlige Felt, Osteproduktionen, ikke har dannet Skole, hvad jo Kendsgerningerne viser, men for hende selv, der havde det københavnske Marked i sin umiddelbare Nærhed, bragte det store Arbejde og de ufortrødne Anstrængelser smukke Resultater, og hendes Mejeriprodukter solgtes stadig til høje Priser, ligesom hun har hentet mange Præmier hjem baade fra danske, franske og engelske Udstillinger.

Mens Ugeskrift for Landmænd ved Hanne Nielsens Død, naturligvis ikke helt uden Grund, betragter hende som en Fortidsskikkelse, hvem Tiden var løbet fra, ja, tilbage til den Mælkeforpagtning, hun som ung Gaardmandskone havde vraget, fordi den gav saa ringe økonomiske Resultater for et fremadstræbende Ægtepar, sparker Mælkeritidende (1903, Side 489—95) paa en temmelig æselagtig Maade til den døde Løve.

„Hele Hanne Nielsens Virke blev den dygtige Gaardmandskones og Husmoders. Derigennem har hun haft stor Betydning med Hensyn til at jævne de Skel, der var mellem Bønder og „de andre finere Folk i By og paa Land“, selv om hun nu til sidst med en vis Stædighed behandlede Folk paa en dagligdags, lidet hyggelig og mindre proper Maade, end det er Skik i Bondehjem. Hun havde udrettet saa meget og saa stort og var nu bleven saa gammel, at man lod sig byde det af hende, som man ikke vilde taale af nogen anden. Men nu, da hun er borte, skal i den Henseende kun siges dette, at hun var Hanne Nielsen og ikke Repræsentant for nogen anden.“ (Altsaa ikke for den danske Bondestand, hun af Fødsel, Opdragelse og Ægteskab tilhørte.)

Mælkeritidende giver derefter et Billede af hendes Virksomhed i hendes sidste Leveaar: „Hendes rastløse Flid var stor, selv nu til sidst, da Alder og Gigt svækkede hendes Arbejdskraft, var hun med

i alt. Op Kl. 4, sjældnen i Seng før Kl. 11, og hver Dag en Tur i København. Hun sad nu i sit Køkken paa en Stol og dirigerede saavel Mejeri- som Køkkenvæsenet. Besøgende kunde endnu blive tildelt en Ske i hver Haand for med den ene at røre i en Gryde Vælling, med den anden i en Myseostgryde, hvoraf der i det hele stod syv og dampede paa Komfurerne. Smørret kærnedes i en Haandkærne mellem 4 og 5 Morgen. Kl. 15½ blev Osten sat hen, og mens den løb sammen, sad „den Gamle“ ved Siden af Ostekarret og smurte Maden til hele Husstanden samtidig med, at hun kontrollerede Mælkemængden og dennes Varme til Kalvene og Smaagrisene. Hun passede indtil det sidste selv Ostepresserne, hvorimod hun ikke kunde komme ned i Ostekældrene, og hendes Medhjælpere maatte derfor bære Ostene op til hende, for at hun kunde følge deres Udvikling. Der var flere Ostekældere. En meget dyb med tykke Mure til Gorgonzola- og Chesterost; én Kælder til almindelig Ost og én til Myseost. Til Christian den IX's Ost havde hun to Kældere, og i den ene af disse stod et stort Skab, hvori alle Camembert-Ostesorterne laa. Hun var en Mester i at lave de fremmede Landes Ostesorter efter, enkelte endog saa fortrinlige, at Kændere regnede hendes Oste for bedre end de indførte. Alle Ostene solgtes fra hendes kendte Butik i København, og hun havde selv de fleste Oste med i Toget i Haandbagage. Smørret solgte hun i Holte, og kun i Sommermaanederne leverede hun 5 Pund Smør daglig til Hoffet. Hanne Nielsen var en egen og støt Personlighed, og for udenforstaaende at skønne meget ensidig i sine Interesser. Men paa Mejerivæsenets Omraade har hun traadt kendelige Spor, og hendes mange Lærlinge og det danske Mejeribrug med dem vil gemme og værne om hendes Minde“.

Langt smukkere og rigtigere end Hans Appel i Mælkeritidende har en anonym Skribent i et dansk Landbrugstidsskrift opfattet hendes Karakter: „Hanne Nielsen var i det hele taget en mærkelig Kvinde; paa Overfladen ofte kold, tilsyneladende utilgængelig; men i Virkeligheden var hun højsindet og varmtfølede, naar hun havde fattet Tillid til en, og den Skal, der laa yderst, var brudt“. Hun bar altsaa udadtil sin dygtige Faders, indadtil sin kærlige Moders Billede.

Paa Hundretdaarsdagen for hendes Fødsel mindes hun derimod af den danske Landbrugspressen med største Honnør.

Mælkeritidende optrykker saaledes (1929, S. 759) J. J. Hansens Mindeord i Berlingske Tidende, hvori det bl. a. hedder: „Hun havde kastet sig over Fremstillingen af forskellige udenlandske Ostesorter for at faa et passende Udbytte af sit Mejeri paa et Tidspunkt, da Bøndersmørret var betydelig lavere i Pris end det fineste Herregaardsmør, men paa Hundretdaarsdagen for hendes Fødsel anvendtes de 96,8 pCt. af Mælken til Fremstilling af Smør paa Andelsmejerierne og kun 1,6 pCt. til Ost. Derfor havde Fru Hanne Nielsens Dygtighed til at fremstille de mange fremmede Lüksusoste ikke faaet større varig Betydning økonomisk for det danske Landbrug, skønt vi har en Indførselstold af 20 Øre pr. kg, mens Smørret, der klarer sig godt paa Ver-

densmarkedet, er ubeskyttet. Hanne Nielsens Betydning for det danske Folk ligger derfor i hendes individuelle Dygtighed“. Hanne Nielsens mangeaarige og dygtige Virksomhed i vort Mejeribrugs Barndom, før Centrifugens Opfindelse 1880, der revolutionerede alt, har alligevel haft stor Betydning for dets Udvikling og bidraget til dets Anseelse i Udlandet i sin Tid, og i 60erne og 70erne og noget ind i 80erne var der næppe nogen blandt de praktiske Mejerifolk, der i Anseelse kunde stilles ved Siden af hende.

Ugeskrift for Landbrug (1929, S. 602) siger ved Hundretdaarsdagen om Hanne Nielsen: „Man maa lere maaske bedst hendes Dygtighed, at hun i 1879 paa Udstillingen i London modtog Præmie for usaltet Smør. For 50 Aar siden beviste denne Bondekone Muligheden af at fremstille det Smør, som Londonenglænderne ønsker paa deres Bord, men som vi endnu nærer Betæneligheder ved at fremstille for Englands Marked“. Ingen anden dansk Kvinde, skriver Vort Landbrug 1929, S. 553, har indtil Dato opnaaet en lignende landbrugsfaglig Berømmelse, og Hanne Nielsen er Side om Side med de store Foregangsmænd paa Mejeribrugets Omraade med Ære og Anerkendelse gaaet over i det danske Landbrugs Historie. „Besjælet af Fremskridtsiver og en utrættelig Energi, som hun var, opnaaede hun glimrende Resultater, der kastede Glans over hendes Navn og bidrog i høj Grad til at vække Interessen for Mejeribrug her i Landet“, skriver K. Raunkjær i Tidsskrift for Husholdning 19. Sept. 1929. „Hendes Virksomhedstrang giver sig Udslag paa den Maade“, skriver Appel i Danske Mejerier IV, S. 263, „at hun efterlavede de fleste af de udenlandske Oste, som indførtes her til Landet. Det lykkedes i den Grad for hende, at man ofte havde vanskeligt ved at afgøre, hvilken Ost der var den bedste: enten den indførte eller Hanne Nielsens Ost. Og naar det nu siden er lykkedes forskellige Mejerimænd at efterlave fremmede Ostesorter, saa er det uden Tvivl Hanne Nielsens Eksempel, der har givet dem Mod og Tillid til at tage Opgaven op. Hun maa nævnes sammen med de store Foregangsmænd paa Herregaardene, E. Tesdorff og O. Lawaetz, skriver Appel: „Thi hun er den første, der godtgør og beviser, at det ogsaa paa mindre Landejendomme end Herregaarde kan betale sig at holde Malkekøer og udelukkende tage Indtægten ind ved Salg af Smør og Ost“. Altsaa ikke ved Korn, som det i 1853 var almindelig Skik hos danske Bønder.

Ser vi nu 116 Aar efter Hanne Nielsens Fødsel, den 11. September 1829, tilbage paa hendes Livsvirksomhed, maa vi sige at hun naaede sit individuelle Livsmaal, at blive regnet for at være den dygtigste danske Bondekone, vor Historie ved at sige. Denne Dygtighed var symboliseret i Landhusholdningens store Sølvbæger, der aldrig var givet til en dansk Bondekone, og i den Anerkendelse, vor gamle Konge viste hende ved at købe i en lang Aarrække Smør og Ost af hendes egen Tilvirkning. Men sit sociale Maal, om man vil, at bidrage til, at de danske Bondekoner af hendes egen Stand lagde Vægt paa den individuelle Dygtighed og gav

sig til hver i sit Mejeri at lave godt Smør og god Ost i Stedet for tarveligt Smør og Ost, som det tidligere var Tilfældet, naaede hun ikke, fordi Udviklingen kom til at gaa i en hel anden Retning end den, hun havde tænkt sig, ved Centrifugens Opfindelse i 1880 og ved Andelsmejeriernes Indførelse. Derved vendte den danske Bondekonestand som Helhed tilbage til den Samfundstilstand, hun vragede i 1853, at bortforpagte Gaardenes og Husenes Mælk til Andelsmejeriet og ikke selv personlig at have med dens Videreudvikling at gøre. Det blev derved en Umulighed at hæve den danske Bondekonestands individuelle Dygtighed ved at inspirere gennem sit Eksempel til den for den økonomisk selvstændige Bondekone økonomisk frigørende Virksomhed at lave Smør og Ost, der kunde sælges til lønnende, ja, høje Priser. Men en hel Stand kom hun til at indvirke paa den allerheligste Maade, de nye Mejerister og Mejersker, der skulde føre Arbejdet videre i Andelsmejerierne. Hun blev deres Læremester i praktisk Mejeri, da det gjordes allermost nødig, og mange af dem har prist hendes Indsats i taknemmelige Ord, blandt andet en saa anerkendt og dygtig Mejerist som Jeppe Aakjærs Ven, Esper Andersen i Jebjerg.

25—30 Aar før hele den øvrige Bondestand gik Hanne Nielsen Fremtidens Vej: hendes Standsfæller skulde tage deres Indtægter, ikke som før af Kornsalget, men gennem Salget af Mælken og dens Produkter. Ikke Kvantitet, men Kvalitet skulde være det danske Samfunds Løsen, vi skulde lære af Udlandet og sørge for i Kraft af naturlig Intelligens at blive dygtigere end vore Lærermestre. Hanne Nielsen blev ikke blot den dygtigste danske Bondekone, i det mindste paa sit særskilte Felt, men hun blev ogsaa den, der viste sine Standsfæller, ja, det hele Folk Vej ved med sit straalende Eksempels Magt at pege paa Nødvendigheden af for alle Landsmænd at blive langt dygtigere end før, hver paa sit Omraade, hvad Stand og Stilling vi saa indtager i det danske Samfund. Hun blev en Foregangskvinde, der ikke bør glemmes af sine Landsmænd, men bevares i taknemmeligt Minde. Hun havde sikkert kunnet tjene meget mere ved at have ganske faa, veluddannede og dygtige Hjælpere i sit Mejeri, men hun foretrak mod sin egen naturlige økonomiske Interesse at have de mange ukyndige Elever at lære op for at øve Indflydelse i saa vidt Kreds som muligt. Derved handlede hun som sin gode Moder, Ane Andersdatter, der vilde dele sine Gaver ud til saa mange fattige og trængende Mennesker som muligt. Hvor skulde de unge dengang gaa hen og lære undtagen hos hende. Hun tog sig af dem, som den gode, danske Kvinde hun var, den omsorgsfulde, samvittighedsfulde Læremoder, og hun fortjener derfor, at i det mindste hendes Bysbørn og Sognefæller i Søllerød Sogn bevarer Fru Hanne Nielsens Minde i taknemmelig Erindring. Maatte denne fra usagkyndig Haand skrevne Artikel være et Bidrag dertil. Maatte der engang fra virkelig sagkyndig Side blive skrevet en fyldig Levnedbeskrivelse af Hanne Nielsen, Danmarks dygtigste Datter.

(Sluttet)

★ ★ ★

Den gensidige Forsikringsforening for Haglskade

for mindre Jordbrugere i Sjællands Stift
(Hagl Sjælland)

afholder sin ordinære Generalforsamling for Aaret 1945-46 **Fredag den 28. Juni Kl. 14 i Pavillonen i Ringsted Lystanlæg.**

DAGSORDEN:

1. Valg af Dirigent.
2. Beretning om Foreningens Virksomhed i det forløbne Aar.
3. Regnskabet for 1945-46 fremlægges til forventet Godkendelse.
4. Valg af 2 Bestyrelsesmedlemmer.
5. Fastsættelse af Revisorernes Løn.
6. Valg af 2 Revisorer.
7. Valg af 1 Revisorsuppleant.
8. Valg af 2 Amtstaksatorer for Havesager.
9. Eventuelt.

Regnskabet ligger til Eftersyn hos de respektive Sogneformænd 14 Dage før Generalforsamlingen.

Slaglille, den 30. Maj 1946.

P. B. V.

N. Vald. Larsen.

*D*ugvaade Blade,
levende Hegn,
Reder, som bygges,
Solskin og Regn.

*S*ummende Bier,
fløjelsblød Luft,
Træer som vugger
Blomsternes Duft.

*B*ækken som rinder,
Natten som gaar,
Sorger som svinder,
Glæden som raa'r.

*K*nejsende Bøge,
blaanende Hav,
— saa er det Sommer
og alt den gav!

Jens A. Petersen.

